

บทที่ 6

ความสัมพันธ์กับครอบครัวเครือญาติและชุมชนในหมู่บ้านชนบทอีสาน

ในบทนี้จะไปดูปฏิบัติการของคนงานกะเทยในความสัมพันธ์ที่ยังเชื่อมโยงกับครอบครัวเครือญาติและชุมชนเดิมของพวกเขาผ่านการทำหน้าที่ของสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน

6.1 ผู้ช่วยเหลือเงินจือครอบครัว: อำนาจทางเศรษฐกิจกับตัวตนในความสัมพันธ์กับครอบครัว/เครือญาติในหมู่บ้าน

มีคำอธิบายไว้ว่าครอบครัววัฒนธรรมไทย-ลาว คาดหวังไว้ว่าเด็กทุกคนจะต้องมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ หรือผู้มีพระคุณที่เลี้ยงดูมาเมื่อตอนเป็นเด็กเล็ก เมื่อเติบโตใหญ่ ตั้งแต่เป็นวัยรุ่นหนุ่มสาว ต้องรู้จักที่จะช่วยทำงานในบ้านและในไร่นาเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่หรือตายาย (Keyes 1967 ori. 2003: 20-22 อ้างใน รัตนา โตสกุล 2550: 90) วงจรชีวิตของลูกสาวและลูกชายจะเริ่มแยกกันโดยทั่วไปตามค่านิยมมักให้ลูกชายบวชช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่ออุทิศบุญให้พ่อแม่ ผู้ชายที่ผ่านการบวชแล้วจะถือว่าเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว สามารถตัดสินใจและรับผิดชอบอนาคตของตนเองได้ สำหรับลูกสาว ตามขนบธรรมเนียมของพุทธศาสนาแบบเถรวาทในสังคมวัฒนธรรมไทย-ลาว ไม่สามารถบวชเรียนเพื่อตอบแทนพระคุณพ่อแม่ได้ จึงตอบแทนด้วยวิธีการดูแลช่วยเหลือพ่อแม่จนถึงวันที่ท่านละสังขารจากโลกนี้ไป เมื่อก่อนผู้หญิงไม่สามารถที่จะท่องเที่ยวในโลกกว้างหรือบวชเป็นพระแบบผู้ชายได้ ดังนั้นการบรรลุลความคาดหวังในด้านบทบาทของผู้หญิงทางสังคมวัฒนธรรมตามขนบประเพณีจะทำให้ได้โดยผ่านการแต่งงาน และการมีลูก (รัตนา โตสกุล 2550: 91) แต่ในบริบทความเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่ทำให้ผู้หญิงสามารถออกไปทำงานหารายได้นอกบ้านได้ ผู้หญิงจึงต้องช่วยเหลือเงินจือครอบครัวโดยการส่งเงินกลับบ้าน ซึ่ง Mills (1999a) ได้พยายามจะทำให้เห็นว่าความคาดหวังทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อผู้หญิงดังกล่าว นั้น ทำให้การย้ายเข้ามาทำงานในเมืองของผู้หญิงสร้างให้พวกเธอต้องเผชิญกับความรู้สึกอิหลักอิเหลื่อระหว่างการจะเป็น “ผู้หญิงทันสมัย” กับ “การเป็นลูกสาวที่ดี” เนื่องจากพวกเธอต้องส่งเงินกลับบ้าน ซึ่งต้องเจียดจากเงินที่จะใช้จ่ายส่วนตัวเพื่อซื้อสินค้าทันสมัยสำหรับการจะสร้างความ เป็น “ผู้หญิงทันสมัย” หรือของใช้ส่วนตัวที่อยากได้

งานของ Mills มองการแบ่งแยกบทบาทตามเพศสภาพในทางความคิดและโลกทัศน์ของพุทธศาสนา คือ ผู้ชายซึ่งสามารถบวชทดแทนบุญคุณพ่อแม่ได้จึงไม่ถูกคาดหวังให้ต้องส่งเงินกลับบ้าน เท่ากับ ผู้หญิงซึ่งไม่สามารถบวชทดแทนได้ จึงถูกแรงบีบบังคับทางศีลธรรมของพันธะครอบครัว (Moral Force of Family Obligation) กระทำมากกว่า แต่งานของบัวพันธ์ พยายามจะชี้ว่าศาสนาพุทธในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตชาวบ้าน มิได้กำหนดความแตกต่างของบุคคล โดยยึดเอาความแตกต่างทางเพศหรือสถานะทางสังคมและชี้ว่าประเด็นเรื่องหลักเกณฑ์ในการจำแนกบุคคลตามหลักพุทธศาสนานี้ น่าจะสัมพันธ์กับหลักคิดเรื่องบาป-บุญมากกว่า (บัวพันธ์ พรหมพักพิง 2542: 73-76 อ้างใน นฤมล กล้าทุก วัน 2556: 63) เช่นนั้นแล้วธรรมเนียมปฏิบัติเรื่องการส่งเงินกลับบ้านอาจไม่สามารถอธิบายจาก เฉพาะมิติเพศสภาพได้เสมอไป

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างบางกรณีจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่เพื่อสนับสนุนข้อถกเถียงดังกล่าว จากการคุยกับคนงานหญิงของ “โรงงานเฟอร์ชิส” คนหนึ่งเธอเล่าให้ฟังว่าในบรรดาพี่น้องทั้งหมด พี่ชายของเธอเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงคนสำคัญที่จุนเจือครอบครัวมากที่สุด ส่งเงินกลับบ้านทุกเดือน บางครั้งก็ 4 พัน บางครั้งก็ 6 พัน โบนัสออกก็ให้เงินก้อนใหญ่ ซื้อรถไถนา ซื้อโรงสีป่นกินขนาดเล็ก และเป็นคนสร้างบ้านใหม่ให้แม่ ส่วนพี่สาวซึ่งมีครอบครัวแล้ว ก็ไม่ค่อยได้ให้เงินทางบ้าน ส่วนเธอเอง หากเดือนไหนเงินเดือนไม่พอใช้ก็จะโทรบอกแม่ว่าเดือนนี้จะไม่ส่ง

หรืออย่างกรณีครอบครัวของ “บัวลา” ที่มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน คนที่ 1 เป็นพี่สาวคนโต คนที่ 2 และ 3 เป็นผู้ชาย บัวลาเป็นคนที่ 4 และ คนที่ 5 เป็นน้องสาวคนสุดท้อง แต่กลับพบว่าผู้ที่พี่สาวหัวเรี่ยวหัวแรงหลักที่ส่งเงินกลับบ้านเป็นประจำ ส่งเงินมาช่วยสร้างบ้านใหม่กลับเป็นพี่ชายคนที่ 2 และเมื่อพี่ชายคนที่ 2 มาจากไปอย่างไม่มีวันกลับ คนที่กลายมาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักของครอบครัวก็คือ “บัวลา” ส่วนน้องสาวคนสุดท้องกลับถูก “บัวลา” บ่นอยู่บ่อยๆ ว่า

“ไม่รู้จักประหยัด... เกียวก่ง... ใช้เงินเก่ง อยู่บ้านก็โน่น ไปหาเพื่อนหากินเนื่ออย่าง กินจิ้มจุ่ม ไม่ค่อยจะเอาลูก ลูกก็ไม่ค่อยจะติด ไปที่ลูกไม่รู้จักห rokok (ชอบ) ไปเฮฮาปาร์ตี้” (สัมภาษณ์บัวลา, 29 มีนาคม 2556)

ที่กล่าวไปนั้นอาจสะท้อนให้เห็นว่าความคิดที่อยู่เบื้องหลังการส่งเงินกลับบ้านหรือการช่วยเหลือเจือจุนครอบครัวน่าจะเป็นเรื่องของ การตอบแทนบุญคุณที่ก้าวข้ามเรื่องความเป็นเพศซึ่งไม่ได้มีผลเฉพาะกับผู้หญิงเท่านั้น แต่เป็น “การตอบแทนบุญคุณในฐานะลูก” คนงานกะเทยที่ผู้เขียนสัมภาษณ์หลายคนส่งเงินกลับบ้านเป็นประจำทุกเดือน บางคนส่งเฉพาะเวลาที่ทางบ้านร้องขอ แต่บางคนก็แทบจะไม่ได้ส่งเงินกลับบ้านเลย บางคนโทรไปขอเงินทางบ้านเวลาไม่พอใช้ด้วยซ้ำ อย่างกรณีของ

“ปีโป้” ที่ส่งเงินกลับบ้านประจำทุกๆ ที่เธอก็ไม่ได้ถูกคาดหวังให้ส่งเงินกลับบ้านแต่อย่างใด เธอ บอกว่า...

“ก็เราอยากให้แกใช้มากกว่า เหมือนตอบแทนพระคุณอะ...คือเราอยากส่ง ส่งแล้วสบายใจเรา มากกว่า ถ้า(แม่)จะบอกว่าไม่ต้องส่งมาหรอก มีกินหรือเปล่า” (สัมภาษณ์ปีโป้, 1 กรกฎาคม 2555)

นอกจากนี้ สิ่งที่น่าสนใจจากข้อมูลที่ได้ในพื้นที่ก็คือพบว่า การส่งเงินกลับบ้านหรือการช่วยเหลือจน เจือครอบครัวนั้น นอกจากจะเป็นเหตุผลเรื่องของการตอบแทนบุญคุณแล้ว ยังมีความเชื่อมโยงกับ เรื่องของ “ความเป็นเพศ” ของกะเทยด้วย การช่วยเหลือจนเจือครอบครัวด้วยวิธีการต่างๆ ถูก สอดแทรกระบบคุณค่าต่างๆ เข้าไป แล้วมีนัยยะของการช่วงชิง ต่อรองและโค่นล้มภาพลักษณ์เชิง ลบบางอย่าง เช่น การถูกมองว่าเป็นกะเทยทำให้พ่อแม่ต้องเสียใจไม่มีความภาคภูมิใจ อับอายขาย หน้าวงศ์ตระกูล, เพราะเป็นกะเทยจึงทำให้หางานทำยากและสุดท้ายก็ไม่พ้นการขายตัว เป็นกะเทย สุดท้ายก็ต้องเป็นเอดส์ตาย หรือถูกผู้ชายหลอกเสียจนสิ้นเนื้อประดาตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการ ลดทอนความน่าภาคภูมิใจหรือคุณค่าความเป็นมนุษย์ในตัวตนของพวกเธอ

การสร้างบ้านใหม่ การซื้อสร้อยทองสิ่งของมีค่าหรือให้เงินก้อนใหญ่เป็นของขวัญในช่วงเทศกาลปี ใหม่หรือสงกรานต์ในฐานะลูกที่ดี การส่งเงินกลับบ้านเป็นประจำทุกเดือนเพื่อช่วยเหลือจนเจือ ครอบครัว ปฏิบัติการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการพยายามทำตาม “ความคาดหวังทางสังคมและ วัฒนธรรม” ทั้งสิ้น ในกรณีของกะเทย การเกิดเป็นชายแต่ปรารถนาที่กลายเป็นหญิง หรือ การมีเพศ สภาพที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิดก็อาจถูกมองได้ว่าเป็น “การฝ่าฝืนความคาดหวังทางสังคมและ วัฒนธรรม” รูปแบบหนึ่ง จึงอาจเป็นไปได้ที่กะเทยพยายามสร้างตัวตนอีกด้านที่เป็นไปตามความ คาดหวังทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อชดเชยสิ่งที่ขาดหรือจัดความขัดแย้งภายในจิตใจ ตัวตน ที่สร้างขึ้นมานี้จึงไม่ได้หลุดลอยไปจากความคาดหวังทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมชนบท อีสาน

นอกจากนี้ “การช่วยเหลือจนเจือครอบครัว” ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการส่งเงินกลับบ้าน การปลูก บ้านหลังใหม่ให้ครอบครัวดังที่กล่าวไปข้างต้น มักถูกมองว่าเป็นเพราะเรื่องของพันธะทางสังคม ที่ เป็นหน้าที่ที่ลูกต้องตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณที่เลี้ยงดูมา ซึ่งก็จริงอยู่ที่เรื่องของการตอบแทน บุญคุณยังคงมีอิทธิพลมากต่อการกระทำของแรงงานย้ายถิ่น แต่ในส่วนนี้ผู้เขียนอยากชี้ให้เห็นถึง ความซับซ้อนและความหลากหลายของเหตุผลในวิถีคิดเรื่องของการ “การช่วยเหลือจนเจือครอบครัว” ที่ไม่ได้มีเฉพาะแค่เหตุผลเรื่องของการตอบแทนบุญคุณล้วนๆ

6.1.1 “ปีโป้” และ “กล้วย”: การสร้างบ้านใหม่กับสัญลักษณ์ของผู้ประสบความสำเร็จและการลงทุนเพื่ออนาคต

Alyson Brody อธิบายว่าคนงานหญิงจากอีสานที่อพยพย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ จะรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จแล้วก็ต่อเมื่อพวกเขาสามารถสร้างบ้านหลังใหม่ให้ครอบครัวในชนบทได้สำเร็จ บางคนถึงขนาดกับบอกว่าไม่อยากกลับบ้านหากยังสร้างบ้านไม่เสร็จ และบ้านที่พวกเขาสร้างใหม่จะเป็นบ้านสไตล์ทันสมัยเหมือนคนในกรุงเทพฯ ตามแบบฉบับที่พวกเขาได้เห็นจากในสื่อหรือได้ไปสัมผัสชีวิตในเมือง อย่างเช่น บ้านที่เลียนแบบรูปทรงแบบตะวันตก แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงรูปแบบชนบทบางอย่างไว้ เช่น Open Rooms, ถังดักอาบนํ้า (Water Tanks) มากกว่าจะใช้เป็นฝักบัวอาบนํ้า หรือการมีพื้นที่ใช้สอยแบบส่วนรวม (Communal Spaces) รอบๆ บ้าน ดังนั้น บ้านจึงไม่ใช่แค่สัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการบริโภคความทันสมัย แต่มันยังเป็นสัญลักษณ์ของ “ความเป็นชนบทที่ประสบความสำเร็จ” (Successful Rurality) พวกเขาได้สะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจในวิถีชีวิตและวิถีคิดทั้งในแบบชนบทอีสานและในแบบเมืองไปพร้อมกัน (Tural Thai/Isan and Urban Bangkok-centric Ways of Thinking and Living) (Brody 2006: 143) ในแง่นี้จะเห็นว่าการสร้างบ้านหลังใหม่ได้สำเร็จไม่ใช่แค่การลงทุนเพื่อความมั่นคงในอนาคตหรือการบริโภคความทันสมัยเพียงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของ “การประสบความสำเร็จ” ของคนงานที่อพยพย้ายถิ่นไปทำงานต่างที่ต่างถิ่นอีกด้วย

คนงานที่อพยพเข้ามาทำงานโรงงานจากภาคอีสานที่ผู้เขียนคุยด้วยนั้น ทุกคนล้วนบอกว่าเมื่อถึงเวลาอันสมควรพวกเขาและเธอจะย้ายกลับไปอยู่ที่บ้านเกิด ดังนั้น ในระหว่างที่พวกเขาทำงานโรงงานพวกเขาและเธอจะนำเงินบางส่วนที่ออกออมมาลงทุนในรูปแบบต่างๆ อย่างเช่น การซื้อรถกระบะ (แทนที่จะซื้อรถเก๋ง) ก็เพื่อว่าหลังจากที่เลิกทำงานโรงงานแล้ว พวกเขาจะสามารถนำรถกระบะนั้นไปใช้ทำงานหารายได้ เช่น การวิ่งขนส่งพืชผักผลไม้ การนำของไปขายยังตลาดนัด เป็นต้น คนงานใน “โรงงานเฟอร์ชิส” คนหนึ่งบอกกับผู้เขียนว่า...

“ถ้าอายุน้อยๆ ยังไม่คิดอะไรหรอก ก็หมดกับการเที่ยวการกิน สนุกกับเพื่อนมากกว่า แต่พออายุเริ่มมากขึ้นก็เริ่มคิดต้องสร้างเนื้อสร้างตัว เพราะอายุมากแล้วโรงงานเค้าก็ไม่ค่อยจะรับแล้ว ย้ายไปไหนก็ยาก ส่วนใหญ่ก็จะซื้อบ้านซื้อรถไว้ โดยเฉพาะคนงานในไลน์ ส่วนใหญ่ซื้อรถกระบะเพราะอย่างน้อยเวลาเลิกทำโรงงานก็ยังใช้รถวิ่งโน่นวิ่ง

นี้ได้ เช่น วังส่งของ ส่งผัก ผลไม้ เอาของไปขายตาม(ตลาด)นัดต่างๆ ส่วนใหญ่จะไม่ซื้อรถเก๋ง ไม่เหมือนคนในออฟฟิศ เพราะพวกนั้นเค้าค่อนข้างมั่นคง ถ้าเค้าเกษียณเค้าก็มีบำนาญ...คืออย่างน้อยซื้อบ้าน ซื้อรถไว้ ถ้าเลิกทำงาน โรงงานออกไปก็ยังมีขายพวกนี้เพื่อเอามาทำทุนได้ เช่นถ้าจะทำนา ก็ต้องมีทุน ก็ขายรถ ขายบ้านนี้แหละมาลงทุน ส่วนใหญ่คนงานในโรงงานไม่มีใครเค้าคิดจะทำงานไปตลอดหรอก ส่วนใหญ่ก็มาเก็บเกี่ยวประสบการณ์ เก็บเงินซื้อโน่นนี่นั่น แล้วก็กลับไปอยู่บ้าน แต่ก็ไปทำอย่างอื่นนะ เพราะทำไร่ทำนาคงไม่ไหวแล้ว” (สัมภาษณ์อาร์ม-คนงานชาย, 14 มีนาคม 2555)

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการซื้อรถกระบะและการปลูกสร้างบ้านหลังใหม่นอกจากจะเป็นการลงทุนเพื่อรองรับอนาคตที่เปลี่ยนแปลงแล้ว สิ่งเหล่านี้ยังถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อสร้างตัวตนของความเป็นผู้ประสบความสำเร็จอีกด้วย Alyson Brody (2006: 143) มองว่า การปลูกบ้านใหม่ที่หรูหรา ใหญ่โต ทรวดทรงทันสมัยเหมือนบ้านในเมืองเป็นตัวแทนนำเสนอสิ่งที่เรียกว่า “Rural Cosmopolitanism” ที่ผู้คนเหล่านี้ไปประสบพบเจอทั้งจากสื่อและประสบการณ์จริงจากการย้ายถิ่นเข้าไปทำงานในเมือง ดังนั้น ความต้องการมีบ้านใหม่จึงไม่ใช่เพียงเพราะมันดูทันสมัย หากแต่มันยังเป็นสัญลักษณ์ของ “ความเป็นชนบทที่ประสบความสำเร็จ” ด้วย

ในบางกรณี การพยายามพิสูจน์ว่าตัวเองเป็น “ผู้ประสบความสำเร็จ” มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องอัตลักษณ์กะเทยจากชนบทอีสานมากพอสมควรเพราะภาพลักษณ์ที่ถูกชาวบ้านมองในแง่ลบ เช่นว่า เป็นกะเทยทำให้หางานดีๆ ทำยาก หรือถ้ากะเทยมีเงินมีทองกลับมาบ้านหน่อยก็ถูกมองว่าไปขายตัว โดยเฉพาะกะเทยจากชนบทอีสานที่เข้ามาทำงานในแถบภาคตะวันออก ซึ่งอยู่ใกล้กับเมืองพัทยา ก็มักถูกมองว่าไปขายตัวที่พัทยา “กล้วย” เป็นคนหนึ่งที่ถูกมองเช่นนั้น เธอเล่าให้ผู้เขียนฟังว่าตอนที่เธอสร้างบ้านให้แม่ แรกๆ ก็ถูกมองว่าไปขายตัวที่พัทยาหรือมีอะไรเสียเลี้ยวถึงได้มีเงินมาสร้างบ้าน เธอเล่าว่า...

“ตอนทำบ้านให้แม่ใหม่ๆ กลับไปเคื่อกถามว่าอ้าว ทำงานที่ไหนหรอ กล้วยบอกทำงานที่ระยอง เคื่อกทำหน้าจะงักงานอะไร? กล้วยก็บอกว่างานโรงงาน เคื่อกก็บอกว่าอ้าวหรอ นึกว่าไปทำงานกับคนมีดั่งค์ เคื่อกมองกล้วยว่าไปทำพัทยา เพราะกะเทยส่วนมากจะไปทำงานทางค่านี่ คือไปทำงานผับ งานบาร์ ขายบริการ เจ๊ย ได้ผัวรวยเจ๊ย ถึงจะมีดั่งค์ทำบ้านไง พอกกล้วยทำบ้านเจ๊ย แล้ว Look กล้วยก็แรงๆ อยู่แล้วไง ก็เลยโดนมองว่า ไปทำงาน เคื่อกก็ล้อกันทั้งหมู่บ้านแหละ ว่ากล้วยไม่ได้ทำงาน โรงงาน

ส่วนมากเค้าจะมองกะเทยแบบนั้น เป็น โรคมะเร็งตายเคื่อกั้หาว่าเป็นเอดส์ตาย”(สัมภาษณ์กล้วย, 30 เมษายน 2556)

นอกจากจะเป็นการลงทุนเพื่อรองรับอนาคตบั้นปลายชีวิตแล้ว การสร้างบ้านหลังใหม่ได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงจากการทำงานโรงงานของพวกเธอมีสัญญาณที่แสดงถึงความเป็นผู้ที่มุ่งมั่น บากบั่น ขยันทำงานจนเก็บเงินสร้างบ้านให้ครอบครัวได้สำเร็จ สัญญาณของ “การเป็นผู้ประสบความสำเร็จ” จึงถูกกะเทยช่วงชิงนำมาใช้เพื่อสร้างตัวตน ต่อรองกับครอบครัวเครือญาติและเรียกร้องการยอมรับในตัวตนที่เธอเป็น

“ป๊อป๊” บอกกับผู้เขียนว่า...

“หนูส่งเงินให้พ่อแม่ตลอด เค้าอยากสร้างบ้าน เค้าก็เก็บเงินกับพี่สาวสร้าง หนูไม่คิดจะมีครอบครัว หนูไม่คิดว่าผู้ชายจะจริงใจกับพวกหนูนะ คือว่าเล่นได้แต่หนูคิดว่าหนูไม่ผูกพัน หนูไม่จริงจังเรื่องความรัก...” (สัมภาษณ์ป๊อป๊, 1 กรกฎาคม 2556)

“ป๊อป๊” กะเทยจากจังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นคนหนึ่งที่มีแรงกดดันจากครอบครัวและเครือญาติที่ไม่ค่อยจะยอมรับในอัตลักษณ์ข้ามเพศและความเป็นกะเทยของเธอซักเท่าใดนัก เนื่องจากญาติของเธอมักปรัมปราเรื่องการเป็นกะเทยของเธอ อีกทั้งถูกพี่ลูกน้องของเธอที่ทำงานโรงงานหลายคนก็ประสบความสำเร็จมีบ้าน มีรถยนต์ขับกันแทบทุกคน เธอพูดกับผู้เขียนหลายต่อหลายครั้ง ถึงความพยายามที่จะพิสูจน์ตัวเองว่า เธอต้องประสบความสำเร็จก่อนที่จะย้ายกลับไปอยู่บ้าน เธอบอกว่า...

“ก็พิสูจน์ให้เห็นว่าตัวเองทำได้ ตัวเองมีดีกว่า กลับไปต้องมีเงิน มีบ้าน มีรถ ก็คอยดูแลกันว่าผู้ชายกับกะเทยใครได้ดีกว่ากัน” (สัมภาษณ์ป๊อป๊, 1 กรกฎาคม 2556)

ตอนนี้ “ป๊อป๊” และพี่สาวจึงช่วยกันเก็บเงินเพื่อทยอยสร้างบ้านหลังใหม่ไปเรื่อยๆ เนื่องจากไม่มีเงินก้อนที่จะทุ่มสร้างครั้งเดียวจนเสร็จ ดังนั้น โบนัสปีนี้ “ป๊อป๊” จะนำเงินไปรวมกับพี่สาว เพื่อลงนำไปสร้างดูว่าจะได้มากน้อยเพียงไร

“ถมที่เสร็จแล้วเหลือแต่รื้อหลังเก่าออก เพิ่งจะสร้างเอง (อีก) นานอะกว่าจะเสร็จ ทุ่มหมดไม่ได้หรอก เพราะว่าไม่มีเงินด้วย ว่าปีใหม่จะให้เค้าลองทำ มันจะได้ขนาดไหน คนละครึ่งกับพี่สาว โบนัสนี้ไม่ได้ใช้อะไรเลยนะ... อยากได้บ้านปูน สองชั้น แล้วก็ทำที่จอดรถอะไรไว้ เป็นบ้านเดี่ยว ลูก(ของ)ป้ามาแต่ละที รถจะเต็มหมดเลย หน้าบ้าน

ลูกแกสี่ห้าคน มีหมดเลย ทำงานโรงงาน (มีทั้ง) รถกระบะ ฟอรัจูนเนอร์, รถกระบะ(มี)สี่ (คัน)” (สัมภาษณ์ปีโป้, 14 กันยายน 2555)

คำปรามาสจากญาติที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าครอบครัวของเธอ เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เธอพยายามที่จะประสบความสำเร็จ เพื่อไม่ให้หน้าหล่น ลูกพี่ลูกน้องของเธอที่ประสบความสำเร็จจากการทำงานโรงงาน มีบ้านและมีรถยนต์ ขับกลับบ้าน เธอบอกว่าเธอเองมาทำงานโรงงานก็เพราะต้องการจะมีบ้าน มีรถแบบญาติๆ เธอบ้าง เธอบอกว่า...

“จะได้ไม่หน้าหล่นเค้า ที่เค้าถูกเอาไว้ว ว่าจะมีอะไร ประมาณนี้ พี่สาวก็บอกว่ามึงต้อง ข้ามไปให้ได้ เพราะพี่สาวก็ข้ามได้แล้วไง ทำให้เค้ารู้ว่า มีอะไรเยอะกว่าลูกเค้า มีอะไร ดีกว่าลูกเค้า มึงก็พิสูจน์เอาแล้วกัน” (สัมภาษณ์ปีโป้, 14 กันยายน 2555)

การอพยพย้ายถิ่นเข้ามาทำงานโรงงานของ “ปีโป้” จึงมิใช่แค่การมาเพื่อแสวงหา ความทันสมัยเท่านั้น หากแต่เธอมีแรงบันดาลใจและแรงกดดันจากสภาพแวดล้อมรอบตัวที่ เป็นอยู่ คำปรามาสเรื่องเพศที่เธอเป็นอยู่จากญาติพี่น้องก็ทำให้เธอต้องการจะพิสูจน์ ตัวตนของเธอว่า “ตัวเองทำได้ ตัวเองมีดีกว่า กลับไปต้องมีเงิน มีบ้าน มีรถ ก็คอยดู แล้วกันว่าผู้ชายกับกะเทยใครได้ดีกว่ากัน” (สัมภาษณ์ปีโป้, 1 กรกฎาคม 2555)

“กล้วย” พุดขึ้นมาด้วยความภาคภูมิใจระหว่างที่กำลังสนทนากันว่า...

“บ้านกล้วยจะเสร็จแล้วละ เพราะว่าช่วยกันกับพี่สาว ช่วยกันทำให้แม่อยู่ จะได้เสร็จ เร็วๆ ปลูกชั้นเดียว เป็นบ้านปูน ทำ 3 ห้องนอน 4 (รวม)ห้องพระ แล้วก็สองห้องน้ำ... (ใช้เงิน)หลายแสนเหมือนกันนะ ตอนนี้นำหมดไปแล้วเจ็ดแสนยังไม่ติดกระจุก แล้วก็ กระเบื้องยังไม่ปู เหลือปูกระเบื้อง ติดกระจุก แล้วก็พวกไค่น้ำ (เครื่องสูบน้ำ) แล้วก็ไฟ” (สัมภาษณ์กล้วย, 30 เมษายน 2556)

“กล้วย” ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ตั้งเงินกลับบ้านโดยเฉลี่ยประมาณเดือนละ 5,000 บาททุก เดือน หรือถ้าเดือนไหนได้เงินโอทีมากก็จะส่งมากหน่อย เพื่อสะสมไว้ปลูกบ้านหลัง ใหม่ให้แม่อยู่ โดยทยอยสร้างทีละเล็กทีละน้อยจากเงินเดือนที่ส่งกลับบ้านแต่ละเดือน และเงินโบนัสที่ได้จากโรงงาน เงินโบนัสในปีนี้ “กล้วย” ส่งกลับบ้านทั้งหมด เพราะ อยากจะสร้างบ้านให้เสร็จเร็วๆ และความฝันของเธอก็ใกล้จะเป็นจริงแล้ว เพราะบ้าน ที่เธอสร้างกำลังจะเสร็จภายในปีนี้ ด้วยน้ำพักน้ำแรงของเธอและพี่สาวช่วยกันเก็บเงิน

และทยอยสร้างหมดเงินไปแล้วราว 700,000 (เจ็ดแสน) บาท แต่บ้านยังไม่เสร็จ ตอนนี้ “กล้วย” และพี่สาวของเธอก็ยังขมิ้มมันทำงานส่งเงินไปทยอยสร้างบ้านอยู่ทุกเดือน และตอนนี้กำลังจะติดกระจกกับปูพื้นกระเบื้อง บ้านหลังใหม่ของ “กล้วย” มีรูปแบบที่ทันสมัยเหมือนบ้านในเมือง ก็จะมีการติดกระจกที่ตัวบ้าน และภายในบ้านก็จะปูพื้นด้วยกระเบื้อง

“ก็คือเงินเก็บของกล้วยตั้งนานแล้ว ที่เอาไว้กับแม่ แล้วก็พี่สาว เงินเก็บพี่สาว แล้วก็ทำ (บ้าน) พอตั้งค้หมดแล้ว บ้านยังไม่เสร็จเสีย ก็คุยกันว่า มัน ไม่เสร็จอยู่แล้ว ก็เลยช่วยกันส่งกับพี่สาว เหมือนพี่สาวส่งหมื่นนี้ กล้วยก็ส่งไป 5 พัน บางเดือนก็ 8 พัน บางทีก็หมื่นนี้ นี่ก็เพิ่งจะรวมกัน น่าจะเดือนนี้ก็จะติดกระจกแล้ว อีกสองสามเดือนก็จะปูพื้นอย่างเงี้ย เพราะว่าเงินก้อนทำแล้วมัน ไม่เสร็จ ก็เลยต้องทยอยทำเรื่อยๆ น่าจะ ไม่เกินปีนี้หรืออกก็เสร็จแล้วบ้านหลังนั้นต่อไปก็เป็นชื่อกล้วยอยู่แล้ว ” (สัมภาษณ์กล้วย, 30 เมษายน 2556)

จะเห็นได้ว่าการปลูกบ้านใหม่นอกจากจะเป็นการลงทุนเพื่อรองรับอนาคตบ้านปลายชีวิตที่จะกลับมาอยู่บ้านเกิดแล้ว การปลูกบ้านใหม่ยังถูกกะเทยสอดแทรกระบบคุณค่าต่างๆ เข้าไปด้วย อย่างกรณีของ “กล้วย” ที่ “ปลูกบ้านให้แม่...” ก็เป็นการสอดแทรกสัญญาณและความหมายของการทำหน้าที่ลูกที่ดี หรือ อย่างกรณี “ปิ๊ปี้” ที่การปลูกสร้างบ้านใหม่ให้กับแม่ของเธอได้สำเร็จเป็นสัญลักษณ์ของความสำเร็จที่ถูกช่วงชิงนำมาใช้เพื่อจะอ้างถึงความเป็นผู้ที่มีความมั่งคั่ง บากบั่น ขยันทำงานเก็บเงินจนสามารถสร้างบ้านได้ ถึงแม้ว่ากรณีของ “ปิ๊ปี้” การปลูกบ้านของเธอจะยังไม่เสร็จก็ตามที แต่ผู้เขียนเห็นความพยายามที่จะพิสูจน์ตัวเองให้คนในชุมชน หมู่บ้าน บรรดาญาติพี่น้องของเธอเห็นว่า แม้ว่าเธอจะเป็นกะเทย แต่เธอก็ประสบความสำเร็จได้เช่นกัน

นอกจากนี้ อาจเป็นไปได้ว่าเพราะกะเทยหลายคนรู้ตัวว่าพวกเธอคงไม่มีครอบครัวเหมือนคู่หญิงชายทั่วไป ดังคำที่ “ปิ๊ปี้” บอกว่า “หนูไม่คิดจะมีครอบครัว หนูไม่คิดว่าผู้ชายจะจริงใจกับหนูนะ...” ดังนั้นการรักษาความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนเดิมจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะวันหนึ่งพวกเธอต้องกลับไปอยู่บ้านในบ้านปลายของชีวิตแน่นอน การส่งเงินกลับไปเพื่อสร้างบ้านใหม่จึงเป็นการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคตในรูปแบบหนึ่งด้วย เหมือนดังที่ “กล้วย” บอกว่า “...บ้านหลังนี้ต่อไปก็เป็นชื่อกล้วยอยู่แล้ว ”

ดังนั้น จึงจะเห็นว่าเรื่องการส่งเงินกลับไปปลูกสร้างบ้านใหม่ให้ครอบครัว อาจมีวัตถุประสงค์และความหมายหลายอย่างซ้อนๆ กันอยู่ การปลูกบ้านหลังใหม่ให้แม่อยู่ เพื่อให้ชีวิตของท่านสุขสบายในบ้านปลายชีวิตนั้นถือเป็นการตอบแทนบุญคุณ ในขณะเดียวกัน ก็เป็นสัญลักษณ์ของ “ความสำเร็จ” และเป็นการลงทุนเพื่อความมั่นคงในชีวิตอนาคตของพวกเขาด้วยเช่นกัน

6.1.2 ของขวัญชิ้นใหญ่ในช่วงเทศกาลกับตัวคนลูกที่กตัญญู

ในรอบ 1 ปี คนงานจะมีวันหยุดยาว 2 ช่วงคือ วันหยุดช่วงปีใหม่ และสงกรานต์ ซึ่งแต่ละช่วงจะหยุดประมาณ 10 วัน ในช่วงนี้จะเป็นช่วงเวลา “โรงงานเฟอร์ชิส” จะจ่ายเงินโบนัสให้กับคนงาน (ที่เฟอร์ชิสจะจ่ายเงินโบนัสปีละ 2 ครั้ง โดยแบ่งจ่ายในช่วงปีใหม่กับสงกรานต์) คนงานส่วนใหญ่เมื่อถึงช่วงวันหยุดยาวเช่นนี้ พวกเขาจะพากันกลับบ้านเพื่อไปเยี่ยมพ่อแม่และญาติพี่น้องที่ต่างจังหวัด

ช่วงที่คนงานกลับไปเยี่ยมบ้านที่ต่างจังหวัดนี้เองจะเป็นช่วงที่พวกเขา/เธอจะมีโอกาสที่จะนำเสนอตัวคนใหม่ต่อครอบครัว เครือญาติและคนในชุมชนละแวกใกล้เคียง อย่างเช่นการขับรถยนต์ส่วนตัวกลับบ้านซึ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จจากการไปทำงานต่างถิ่น การแต่งตัวดูดีแตกต่างจากเพื่อนบ้านในละแวกนั้นก็แสดงถึงความเป็นคนที่มีรสนิยมดี ทันสมัย โดยเฉพาะกะเทยจะให้ความสำคัญกับการแต่งตัวสวยดูดีเวลากลับไปเยี่ยมบ้าน และพวกเขาจะรู้สึกภาคภูมิใจมากเวลาที่กลับไปบ้านแล้วมีคนมาทักว่าเปลี่ยนไปมาก สวยขึ้นมากจนจำไม่ได้

นอกจากนี้ การกลับบ้านในช่วงเทศกาลปีใหม่หรือสงกรานต์ พวกเขาบางคนจะมีของขวัญเป็นสร้อยทองหรือเงินสดจำนวนหนึ่งที่ได้จากเงินโบนัส ติดไม้ติดมือไปมอบให้กับพ่อแม่ของเธอ เพื่อแสดงสัญญาณของการทำหน้าที่ลูกที่ดีด้วย

“ฟ้า” บอกว่าเธอจะมีของขวัญให้พ่อกับแม่ทุกปี บางปีก็ซื้อเป็นทองคำหนัก 1 บาทให้ บางปีก็ให้เป็นเงิน โดยจะนำเงินโบนัสที่ได้จากโรงงานไปให้พ่อแม่ของเธอครั้งละ 10,000 – 20,000 บาท ทุกปี เธอบอกว่า...

“แต่ละปีหนู ก็มีของขวัญให้พ่อกับแม่ พวกสร้อยทองบาทหนึ่ง ซื้อไปให้แกแต่ละปีๆ แต่ละปีมันต้องมีอะ ถ้าไม่มีสิ่งของก็เอาเงินเป็นก้อนไปให้แก โบนัสหมื่นสองหมื่น ก็แล้ว แต่ก็ต้องมีให้แกทุกปี” (สัมภาษณ์ฟ้า, 6 พฤษภาคม 2556)

“ปาร์ล” ก็เช่นกัน ทุกปีเวลากลับไปเยี่ยมพ่อของเธอที่ขอนแก่นในช่วงเทศกาล เธอจะต้องซื้อของฝากหรือนำเงินไปให้พ่อทุกครั้ง แม้ว่าพ่อของเธอจะมีรายได้ประจำจากการเป็นหัวหน้าคนงานในโรงสีอยู่แล้วก็ตาม

“เทศกาลจะกลับที กลับทีก็ซื้อของฝาก บางทีก็เอาดั่งค์ให้ ให้ทีประมาณ 3-4 พัน พ่อก็ดีใจแล้ว ลูกคนอื่นไม่เคยให้ ยัดใส่มือเลย มีแต่หนู พี่สาวก็ติดภาระทางรถอยู่ พี่สาวเพิ่งจะแต่งงานไป ยังมีภาระอยู่” (สัมภาษณ์ปาร์ล, 4 พฤษภาคม 2556)

หรืออย่าง “ปิ๊ป” กลับไปบ้านในช่วงเทศกาล “ปิ๊ป” ก็จะมีของไปให้แม่ทุกครั้ง บางปีก็จะซื้อผ้าไหมลายสวยๆ ผืนละ 2,000-5,000 บาท แต่สำหรับปีนี้เธอออกเงินคนละครึ่งกับพี่สาว เพื่อซื้อสร้อยทองน้ำหนัก 1 บาทให้กับแม่ โดยออกเงินคนละครึ่งกับพี่สาว คนละประมาณหมื่นกว่าบาท

“ซื้อทองให้บาทหนึ่ง ออกคนละครึ่งกับพี่สาว คนละห้าสิบบ้างก็ (คนละ)หมื่นกว่าบาท เหลือกลับมาพันเดียว...แกมีสร้อยข้อมือแล้ว ก็เลยอยากซื้อให้ ยังไงก็ต้องซื้อทุกปีอยู่ดีแหละ” (สัมภาษณ์ปิ๊ป, 23 ตุลาคม 2555)

“บัวลา” ก็เช่นกัน เมื่อเธอได้รับเงินโบนัสจำนวนประมาณสองหมื่นกว่าบาท เมื่อช่วงปีใหม่ เธอก็ำเงินไปให้แม่ประมาณหมื่นกว่าบาทเพื่อให้เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ค่านมหลาน หรือให้เอาไปซื้อสิ่งที่แม่อยากได้

การซื้อทองหรือให้เงินสดเป็นก้อนที่นอกเหนือจากการส่งเงินให้ในแต่ละเดือนก็เพื่อสร้างให้พ่อแม่มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวของพวกเขา และบ่อยครั้งที่พ่อแม่มักนำเรื่องที่พวกเขาซื้อสร้อยทองให้หรือให้เงินก้อนใหญ่ในช่วงเทศกาลไปคุยให้เพื่อนบ้านและญาติพี่น้องฟัง ดังนั้น การซื้อสร้อยทองหรือให้เงินสดในบางวาระจึงถูกสอดแทรกด้วยสัญญะของการทำหน้าที่ลูกที่ดี ฟังตนเองได้และได้ดิบได้ดีจนสามารถที่จะซื้อของที่มีราคาค่างวดอย่างสร้อยทองหรือสามารถนำเงินเป็นจำนวนมากมาให้พ่อแม่ได้ในช่วงเทศกาล

6.1.3 “บัวลา” กับการทำหน้าที่สมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว

“บัวลา” กะเทยวัย 28 ปี จากจังหวัดอุบลราชธานี เธอมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน บัวลาเป็นคนที 4 โดยมีพี่ชาย 2 คน พี่สาว 1 คน และน้องสาวอีก 1 คน ปัจจุบันเหลือแม่อายุ 58 ปี

เพียงคนเดียว ส่วนพ่อเสียชีวิตตั้งแต่เธอยังเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 6 แล้ว ในบรรดาพี่น้องทั้ง 5 คน มีน้องสาวคนสุดท้องเพียงคนเดียวที่ได้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา คือโรงเรียนวัดทุ่งศรีอุดม เนื่องจากมีพี่ๆ ที่ทำงานแล้วส่งเสียให้เรียน นอกนั้นตั้งแต่พี่คนที่ 1 จนถึง “บัวลา” ต้องเรียนการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เนื่องจากครอบครัวของบัวลามีฐานะค่อนข้างยากจน ไม่มีคนส่งเรียน พี่สาวคนโตสุดอายุ 35 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จาก กศน. เคยทำงานโรงงานมาก่อนแต่มีปัญหาเรื่องหนี้สิน จึงหนีหนี้กลับมาอยู่บ้าน ปัจจุบันมีสามีและทำอาชีพรับจ้างอยู่แถวบ้าน ส่วนพี่คนที่ 2 และคนที่ 3 เป็นผู้ชาย จบมัธยมปีที่ 3 จาก กศน. คนที่ 2 อายุราว 30 กว่าปี ทำงานโรงงานอยู่ที่จังหวัดสระบุรี เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของบ้าน ส่งเงินกลับมาให้บ้านเดือนละ 5-6 พันบาททุกเดือน รวมถึงส่งเงินกลับมาช่วยสร้างบ้านใหม่ด้วย ส่วนคนที่ 3 เคยทำงานโรงงานแต่ทำได้เพียงไม่นานก็ลาออกกลับมาอยู่บ้านแล้วไปคลุกคลีอยู่ที่วัดใกล้บ้านทำหน้าที่ขับรถให้หลวงพ่ที่วัดใกล้บ้าน ส่วนน้องสาวคนสุดท้องก็ทำงานโรงงานและพักอยู่ที่เดียวกันกับบัวลา ปัจจุบันเลิกกับสามีและมีลูกเล็กๆ ด้วยกันอายุราว 3-4 ขวบ 1 คน แต่ต้องนำไปให้แม่เป็นคนเลี้ยงดูอยู่ที่อุบลราชธานี

ที่ผ่านมาครอบครัวของ “บัวลา” จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่เนื่องจากไม่ค่อยมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง จะมีก็เพียงที่ทำนาของพี่เขยซึ่งมีประมาณ 10 ไร่ และที่สำหรับอยู่อาศัยอีกประมาณครึ่งไร่ ทำให้ครอบครัวของ “บัวลา” ต้องไปเป็นแรงงานรับจ้างบนที่ดินของคนอื่น ดังนั้นคนในครอบครัวที่ยังมีเรี่ยวแรงและยังสามารถไปทำงานต่างจังหวัดได้ก็แยกย้ายกันไปทำ ปัจจุบันคนที่ยังทำงานรับจ้างอยู่ที่บ้านจะเป็นพี่สาว พี่เขย และแม่ที่บางครั้งจะยังไปรับจ้างปลูกมัน เกี่ยวข้าวหากมีคนมาบอกจ้าง

การทำงานรับจ้างในภาคการเกษตรอยู่แถวบ้าน นอกจากจะเป็นงานที่ลำบากต้องตากแดดลุยโคลนแล้ว รายได้ก็น้อยและไม่มีความแน่นอน ในช่วงที่ “บัวลา” ไม่สบายจนต้องกลับไปพักรักษาตัวอยู่ที่บ้าน เมื่อพอมีเรี่ยวแรงทำงานได้บ้าง “บัวลา” ก็ต้องช่วยที่บ้านทำงาน เพื่อนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในบ้าน เป็นค่านมหลานและซื้อของใช้ส่วนตัวเล็กๆ น้อยๆ โดยการไปรับจ้างค่านา เกี่ยวข้าว ถอนหญ้าตามร่องมัน เก็บพริก ซึ่งจะได้เงินวันละประมาณ 200-250 บาท แต่ถ้าเป็นช่วงที่ข้าวสุกเยอะก็อาจจะได้เยอะขึ้นก็จะได้ฟ่อนละ 1 บาท หรือประมาณ 300 บาทต่อวัน แต่กระนั้น งานรับจ้างเหล่านี้ก็ไม่ได้มีมาตลอด ช่วงที่ไม่มีงานก็จะขาดเงิน เธอบอกว่า บางครั้งไม่มีเงินถึงขนาดไม่มีเงินจะไปซื้อรำให้หมูที่เลี้ยงไว้ที่บ้านเลยก็ยังมี

“แคร้” น้องสาวของ “บัวลา” บอกว่า แม้ว่า “บัวลา” จะเป็นกะเทยแต่คนแถวบ้านก็ไม่ได้มองเธอแสบ ชาวบ้านให้การยอมรับในฐานะที่เธอเป็นคนขยันทำมาหากิน ชอบช่วยเหลืองานของชุมชน เช่น เวลามีสวนศพ งานบุญก็จะไปช่วยเสิร์ฟข้าว เสิร์ฟน้ำ หรือเวลามีสวนบุญบั้งไฟ “บัวลา” และเพื่อนก็จะไปเป็นคนพ้อนรำ หรือไปสอนเด็กๆ ในหมู่บ้านให้พ้อนรำ

นอกจากนี้ “บัวลา” ยังนับว่าเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงคนสำคัญของครอบครัว เธอออกจากบ้านเพื่อไปทำงานหาเงินตั้งแต่อายุ 18 ปี เมื่อได้เงินมาเธอก็จะช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว อย่างตอนที่เธอทำงานอยู่โรงงานไก่ เธอก็นำเงินไปลงทุนซื้อควายให้ทางบ้าน ส่งเงินให้กับทางบ้านเพื่อซื้อนมให้หลานซึ่งเป็นลูกของพี่สาว หรือกระทั่งในช่วงที่พี่ชายต้องการใช้เงินเพื่อไปขอผู้สาว “บัวลา” ก็ส่งเงินในส่วนของเธอไปช่วย อีกทั้งยังช่วยส่งเงินไปสร้างบ้านใหม่ ยิ่งปัจจุบันนี้ “บัวลา” ต้องกลายเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักของครอบครัวเมื่อพี่ชายคนที่ 2 ซึ่งเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการทำงานหาเงินส่งกลับมาจุนเจือครอบครัว และสร้างบ้าน ก็มาเสียไปด้วยโรคร้าย HIV ที่ติดมาจากแฟนสาวของเขา ส่วนพี่ชายคนที่ 3 ก็ต้องโทษคดีฆาตกรรมแฟนสาวเสียชีวิตปัจจุบันต้องโทษติดคุกอยู่ มรสุมที่รุมเร้าทำให้คนที่เป็หัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการทำงานหาเงินหลักของครอบครัวตอนนี้ก็กลายเป็น “บัวลา” เพราะพี่สาวเองก็มีครอบครัวและทำอาชีพรับจ้างในภาคการเกษตรพอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องอยู่แถวบ้าน ก็จะเหลือน้องสาว และ “บัวลา” ที่ออกมาทำงานโรงงาน ความตั้งใจของเธอ เธอบอกว่า...

“ตอนนี้หนີ (เศรษฐิกิจ) หนูไม่มี มีแต่หนີชีวิต... หนີชีวิตก็ยังทดแทนบุญคุณแม่ยังไม่หมดเลยพี่ อยากให้แม่มีความสุขเยอะๆ อะไอย่างเงี้ย ยังเป็นหนີแม่อยู่ หนີชีวิตที่แม่ให้ชีวิตมา ยังไม่ได้ทดแทนบุญคุณเท่าไร กะไว้ว่าอยากให้แม่ใส่สร้อยชักเส้นนึ่งไม่รู้จะได้หรือเปล่า... อยากซื้อเสื้อผ้าใหม่ๆ ซื้อสร้อยข้อมือ สร้อยคอให้แม่ พาแม่ไปตรวจสุขภาพอะไอย่างนี้ แม่อยากกินอะไรก็ซื้อของให้แม่กิน... อยากทำให้แม่มีความสุขบ้างก่อนแม่จะจากไป” (สัมภาษณ์บัวลา, 5 ธันวาคม 2554)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าเงินที่ได้จากการทำงานโรงงานเธอจะเจียดส่งทางบ้านเพื่อจุนเจือครอบครัวในชนบท อีกทั้ง “บัวลา” เองก็เป็นคนไม่เที่ยวสนุกเฮฮา ไม่กินเหล้ายาปลา บั้ง หรือสนใจเรื่องความสวยความงามมากเท่าใดนัก แต่ความสุขเล็กๆ ที่จะได้การใช้เงินเป็นส่วนตัวบ้างเพื่อเลี้ยงชีพเลี้ยงดวง สำหรับ “บัวลา” คือ การซื้อหอย บางงวดเธอหมดกับการซื้อหอย 3,000 -4,000 บาท ถูกบ้างผิดบ้าง โดยจะโทรศัพท์สั่งซื้อกับ

พี่สาว เพราะจะมีส่วนลดประมาณร้อยละ 5 เธอเล่าว่าเคยถูกติดต่อกัน 2 งวด ถูกงวดละ 200 บาท ซึ่งก็จะได้เงินประมาณ 12,000 – 13,000 บาท แต่หักลบกลบหนี้แล้วก็เหลือประมาณ 8,000 – 9,000 บาท ช่วงที่ถูกติดกัน 2 งวด นั้นเธอก็ส่งเงินให้กับทางบ้าน 5,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายซื้อนมให้หลานซึ่งเป็นลูกของพี่สาวและลูกของน้องสาว เป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของแม่ ความจริงไม่เฉพาะ “บัวลา” เท่านั้น คนงานในโรงงานแทบทุกคนจะซื้อหอยจากตัวแทนจำหน่ายซึ่งก็เป็นเพื่อนคนงานในโรงงานนั่นเองโดยส่วนใหญ่จะซื้อแบบคิดไว้ก่อน จ่ายเมื่อหอยออกแล้ว หากถูกใครถูกก็จะหักค่าซื้อไป ในวันที่หอยออกคนงานจะใจจดใจจ่อให้ถึงเวลาประกาศผลรางวัล อาจเป็นเพราะนี่เป็น “การลงทุน” ที่ง่าย ใช้ทุนไม่มากนัก เห็นผลเร็ว แม้จะมีความเสี่ยงสูงมากก็ตาม แต่ก็ทำให้พวกเขาได้ลุ้นที่จะได้รับเงินพิเศษเพิ่มในแต่ละเดือน เพราะการเป็นแรงงานที่ใช้ชีวิตในเมืองบางครั้งรายได้ก็ไม่พอกับรายจ่าย อีกทั้งในชีวิตคนงานในโรงงานก็แทบจะไม่มีหนทางในการลงทุนในด้านอื่นๆ ให้หวังผลตอบแทนนอกจากรายได้จากโรงงาน ดังนั้นการซื้อหอยจึงเป็นการลงทุนที่มีความเป็นไปได้ที่สุดที่คนงานสามารถทำได้ ดังที่ “บัวลา” บอกว่า “ก็หวังไว้อย่างนั้นแหละ เพื่อมันฟูลูกโคน 3 ตัวจะได้ส่งให้ทางบ้านเยอะๆ ทำบุญด้วย” (สัมภาษณ์บัวลา, 21 มีนาคม 2556)

สำหรับกรณีของ “บัวลา” การอพยพย้ายถิ่นออกจากชนบทอีสาน ส่วนหนึ่งก็เพื่อที่จะทำหน้าที่ของสมาชิกที่ดีของครอบครัว เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่บ้านของเธอค่อนข้างลำบากเพราะไม่มีที่ดินทำกินต้องทำงานรับจ้างในภาคการเกษตรซึ่งรายได้ก็ไม่แน่นอน ยิ่งช่วงหลังจากที่พี่สาวของเธอซึ่งเคยทำงานโรงงานแต่มีปัญหานี้สินจนต้องหนีกลับมาอยู่บ้าน และปัจจุบันก็อายุค่อนข้างมากแล้วจะหางานโรงงานทำอีกก็ยาก ส่วนพี่ชายคนที่ 2 ก็มาเสียชีวิตด้วยโรคร้าย HIV พี่ชายคนที่ 3 ต้องโทษคดีฆาตกรรมและกำลังติดคุกอยู่ ส่วนน้องสาวคนสุดท้ายก็เพิ่งจะตั้งตัวได้มาทำงานโรงงานเมื่อไม่นานมานี้เอง “บัวลา” จึงกลายเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักของครอบครัวที่ต้องคอยจุนเจือครอบครัวเพราะทางบ้านก็ยังมีอีกหลายปากหลายท้องที่ยังรออยู่

6.1.4 “ถึงจะเป็นกะเทยแต่ก็ส่งเงินกลับบ้านทุกเดือน”: นัยยะของการเป็นผู้ที่พึ่งตนเองได้ รับผิดชอบครอบครัวและเป็นที่พึ่งได้

“ตอนแรกหนูเป็นเด็ก หนูก็ต้องขอเงินพ่อแม่ใช้ การแต่งตัวก็ขอพ่อแม่ใช้มัย แต่ในเมื่อ หนูเลือกที่จะยืน หนูไม่เลือกที่จะใช้เงินพ่อแม่ ก็เป็นตัวพิสูจน์ว่า เนี่ยอยู่ได้ละ ไม่ จำเป็นต้องมีเงินพ่อแม่ณะ หนูเป็นกะเทย หนูก็ส่งเงินให้แม่ใช้ได้ตลอดอะ แล้วพี่ชาย ละเค้าเคยส่งเงินให้ใช้มัย เคยทะเลาะเรื่องนี้เยอะ แต่ตอนนี้เปิดตัวเลยว่าลูกสาวคนเล็ก เมื่อก่อนมัน ไม่ใช่อย่างงี้เลย...ก็อยากทำให้เค้าภูมิใจว่าเราไม่ใช่ผู้ชายแท้ๆ แต่เราสามารถส่ง (เงินให้) พ่อแม่เราได้ เรายืนด้วยตัวเองได้ เราไม่ต้องไปง้อใคร เราไม่ต้อง ไปขอใคร” (สัมภาษณ์ปีโป้, 1 กรกฎาคม 2555)

จากคำกล่าวข้างต้นของ “ปีโป้” สะท้อนให้เห็นว่าการเข้ามาทำงานโรงงานซึ่งทำให้ เธอมีอำนาจทางเศรษฐกิจสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ รับผิดชอบครอบครัวและเงินจือ ครอบครัวนั้นกลายเป็เงินใจที่เธอใช้เพื่อต่อรงกับครอบครัว และเรียกร้องการ ยอมรับในตัวตนความเป็นกะเทยของเธอ เพราะที่บ้านของเธอนั้น พ่อและเครือญาติ บางคนอย่างเช่นลุงกับป้าจะเป็นคนที่เกลียดกะเทยมาก อีกทั้งในตระกูลของเธอก็ไม่มี ใครเป็นกะเทยมาก่อน (อาจมีบ้างที่เป็นเกย์ แต่ก็ไม่แสดงออกชัดเจน) เธอจึงมักต้อง ปะทะกับคำพูดแรงๆ จากลุงและป้าในทำนองว่าตระกูลนี้ไม่มีใครเป็นกะเทย และ “ปีโป้” เป็นคนแรกที่จะทำให้ตระกูลเสื่อมเสียชื่อเสียง เธอบอกว่า... “พ่อหนูไม่ชอบ กะเทย เกลียดกะเทยมาตั้งแต่เล็ก” (สัมภาษณ์ปีโป้, 1 กรกฎาคม 2556)

การก้าวออกมาจากครอบครัวในชนบทอีสานเพื่อแสวงหาโอกาสในการทำงาน จนกระทั่ง “ปีโป้” ได้เข้ามาทำงานใน “โรงงานเฟอร์ชิส” และมีรายได้เดือนละ ประมาณ 16,000 – 17,000 บาท ทำให้เธอมีอิสรภาพทางการเงิน มีความมั่นคงใน รายได้ระดับหนึ่ง อำนาจทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการทำงานโรงงานทำให้เธอมั่นใจว่า เธอสามารถพึ่งตนเองได้ ในขณะที่เดียวกัน ก็ยังเป็นที่พักของครอบครัวได้เพราะเธอส่ง เงินให้ทางบ้าน 2,000-3,000 บาททุกเดือน นอกจากนี้ในช่วงที่จะมีการดำเนินา เกี่ยวข้าว กัน “ปีโป้” ก็จะส่งเงินไปให้แม่เพื่อจ้างคนอื่นมาทำ เพราะเธอไม่ยอมให้แม่ของเธอ ต้องลำบากทำนาเอง

“สมมติจะเกี่ยวข้าวไร่ไหม้ ใช้รถเกี่ยว เราก็ส่งเงินไป กับพี่สาวสองคนคนละ 5 พันกว่า สองคนก็หมิ่นกว่า ก็คือ บอกแม่ไม่ต้องทำนะ แม่จ้างเลยนะ เดี่ยวส่งเงิน ไปให้” (สัมภาษณ์ป๊อ, 1 กรกฎาคม 2556)

การกลายเป็นผู้จนเจือและเป็นที่พักของครอบครัว สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความมั่นใจที่จะแสดงตัวตนและอัตลักษณ์ในแบบที่เธอเป็น นอกจากนี้ “ป๊อ” ยังได้ยกเอาข้อดีของความเป็นเพศกะเทย ที่เมื่อเปรียบเทียบกับความเป็นลูกชายในแง่ของประเพณีที่ถูกผู้ชายมักนำมาซึ่งความหนักอึ้งหนักใจให้ครอบครัว อย่างเช่น พฤติกรรมของลูกชายที่มักจะล้ามาเลเทเมา ความเกรง ขกพวกต่อยตี เล่นยาบ้า และติดคุก ครั้งหนึ่งที่เธอเคยถูกป้าของเธอปรามาสโดยพูดต่อหน้าเธอแรงๆ ว่า “หลานกูไม่มีใครเป็นกะเทยนะ” แต่ก็ถูก “ป๊อ” สวนกลับไปทันทีว่า “อย่างน้อยฉันก็ไม่ได้เล่นยาบ้า ไม่เคยติดคุก เลี่ยงหลาน (ชาย) ตัวเองให้ดีกว่าฉันก็แล้วกัน” (สัมภาษณ์ป๊อ, 14 กันยายน 2555)

ทำนองเดียวกันกับ “ฟ้า” ที่นำเสนอภาพลักษณ์และอ้างอิงถึงความเป็นลูกที่ดี เพื่อต่อรองกับครอบครัวและคนในชุมชนในการสร้างความชอบธรรมให้กับการแสดงออกซึ่ง อัตลักษณ์ข้ามเพศของเธอ “ฟ้า” บอกว่า...

“เราก็ส่งเงินให้แม่ตลอดอะไรี่ ทุกเดือนๆ ถึงแม้ว่าเราจะเป็นอย่างนี้ เราก็สามารถเลี้ยงพ่อแม่เราได้ ส่งเงินให้พ่อแม่ตลอด ไม่เคยขาด” (สัมภาษณ์ฟ้า, 6 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น สำหรับกะเทยแล้ว การส่งเงินจึงไม่ใช่แค่การตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ที่เลี้ยงดูพวกเธอมาเท่านั้น หากแต่พวกเธอยังสอดแทรกความหมายของการกระทำความดีที่มีนัยยะของการต่อรองอัตลักษณ์โดยบ่งบอกสื่อสารให้ทราบว่าถึงแม้ว่าพวกเธอจะเกิดมาเป็นกะเทย แต่พวกเธอก็สามารถพึ่งตนเองและสามารถจุนเจือครอบครัวให้อยู่ดีกินดีได้

6.1.5 ส่งเงินให้ใช้เพื่อตอบแทนบุญคุณแทนการบวช

“เหมือนตอบแทนพระคุณอะ เพราะเราไม่สามารถบวชได้ คือเราอยากส่ง(เงิน) (ส่ง) แล้วสบายใจเรามากกว่า (แม่)เค้าจะบอกว่าไม่ต้องส่งมาหรอก มีกินหรือเปล่า”

กะเทยบางคนอธิบายการส่งเงินกลับบ้านว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ที่เลี้ยงดูพวกเธอมาและในฐานะที่พวกเธอไม่สามารถจะบวชให้ได้ตามความคาดหวังทาง

สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งถึงแม้ว่าทางวัดจะอนุญาตให้บวชได้ แต่พวกเธอเองหลายคนก็คิดว่าจะไม่บวชอยู่แล้วด้วยเหตุเพราะพวกเธอได้พัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นกะเทยมาไกลมากแล้ว และคิดว่าการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ไม่ได้มีเพียงแค่การบวชวิธีเดียวเท่านั้น ดังนั้น หลายคนจึงทดแทนสิ่งนี้ด้วยวิธีการอื่นหลายวิธี เช่น การซื้อหาสิ่งของต่างๆ ตามที่ท่านอยากได้เพื่อทำให้พวกเขามีความสุข การปลูกสร้างบ้านหลังใหม่ให้อยู่และการส่งเงินให้ใช้ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่กะเทยใช้เพื่อแสดงออกถึงการตอบแทนบุญคุณ

สำหรับกะเทยบางคน การเข้าสู่ความทันสมัยของพวกเธอได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเนื้อตัวร่างกายไปอย่างมาก การไว้ผมยาว การกินและฉีดฮอร์โมน หรือกระทั่งการ(จะ)แปลงเพศ ทำให้พวกเธอไม่อยากจะจินตนาการถึงการต้องโกนผมบวชเป็นพระ เพราะเนื่องจากการมีผมยาว¹ คือ สัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึง “ความเป็นหญิง” ที่สำคัญสิ่งหนึ่ง ในขณะที่หากเป็นกะเทยผมสั้นจะมีคำที่ใช้เรียกเพื่อเสียดสีกันเองในกลุ่มกะเทยว่า “หัวโปก” ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกเรียกว่า “กะเทยหัวโปก” กะเทยส่วนใหญ่ก็จะไว้ผมยาว และจะหวงผมของพวกเธอมาก เหมือน กรณีกะเทยในโรงงานที่ทุกคนจะไว้ผมยาว

ความคาดหวังทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะที่เกิดมาเป็นลูกชาย ถึงแม้จะไม่ปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรมถึงความขัดแย้งระหว่างกะเทยกับครอบครัว แต่มันได้สะท้อนถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ความตึงเครียดและความอิหลักอิเหลื่อผ่านคำพูดของ “มี้ว” ที่ว่า...

¹ “ผมยาว” เป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจ การมีผมยาวกลายเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงถึง “ความเป็นหญิง” ตั้งแต่เมื่อไรนั้นผู้เขียนไม่มีข้อมูล ซึ่งอาจต้องสืบค้นหรือมีการศึกษากันในเชิงประวัติศาสตร์กันต่อไป แต่การมีผมยาวได้กลายเป็นเครื่องบ่งชี้ถึง “ความเป็นหญิง” ที่กะเทยนำมาใช้เพื่อประกอบสร้างตัวตนข้ามเพศ ในวงเสวนาเรื่อง “มายาคติความสวยกับชีวิตกะเทยไทย” มีผู้เข้าร่วมเสวนาท่านหนึ่งกล่าวว่า สิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้หญิงของกะเทยก็คือ “หน้า ผม นม และจิม” นอกจากนี้ เธอยังเล่าประสบการณ์ส่วนตัวกับแฟนหนุ่มของเธอว่า เธอเคยถามแฟนหนุ่มว่าหากจะตัดผมสั้นจะคิดเห็นอย่างไร ปรากฏว่าแฟนหนุ่มของเธอไม่ต้องการให้ตัด ด้วยเหตุผลที่ว่า การที่เธอมีผมยาว ทำให้เขาสัมผัสได้ถึงความเป็นผู้หญิงมากกว่า และเธอก็อธิบายเพิ่มเติมว่า การตัดผมของกะเทยมีปัจจัยหลายอย่าง ไม่ใช่ว่ากะเทยเป็นคนกำหนดอย่างเดียว แต่มีสภาพแวดล้อมหลายอย่างที่ทำให้กะเทยเลือกตัดสินใจว่า จะตัดผมหรือไม่ตัดผม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แก่เรื่องของทรงผมอย่างเดียวก็สะท้อนให้เห็นแล้วว่า “ความเป็นหญิง” ของกะเทย ไม่ใช่เรื่องของปัจเจกล้วนๆ หากแต่สัมพันธ์อยู่กับบริบททางสังคมหนึ่งๆ ด้วย กะเทยไม่ใช่ผู้ที่ตีความ “ความเป็นหญิง” ฝ่ายเดียว หากแต่มีการตีความจากคนอื่นที่อยู่รอบข้างพวกเธอด้วย ดังนั้น การประกอบสร้าง “ความเป็นหญิง” ของกะเทย เกิดจากการเจรจาต่อรองกันระหว่าง “ปัจเจก” กับ “สังคม” อยู่ตลอดเวลา

“ก็อยากบวชนะ แต่เป็นไปไม่ได้ เพราะถ้าผู้ชายมีนมไปบวช มันคงไม่ดีอีกอย่าง มีว
เป็นคนเสียคนมากด้วย” (สัมภาษณ์มีว, 6 พฤษภาคม 2555)

“ปาร์ค” ก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ครอบครัวยังอยากให้เธอบวชแต่เธอก็ไม่ยอม
บวชเพราะเกรงว่าจะดูไม่ดี และกลัวว่าเพื่อนบ้านซึ่งรู้แล้วว่าเธอเป็นกะเทยจะนินทา
เธอบอกว่า...

“แม่หนู ก็เคยพูดนะ ว่าให้บวช แต่ก็ไม่ได้บวช นมหนูก็มี อะไรเงี้ย มันน่าเกลียดอะ
ข้างบ้านก็รู้ว่าหนูเป็นแบบนี้แล้ว กลัวชาวบ้านนินทา ไม่ดีอะ...เสียคนนะ เสียคนม
อาย” (สัมภาษณ์ปาร์ค, 4 พฤษภาคม 2556)

และเมื่อถามว่าหากไม่บวชพวกเธอจะตอบแทนบุญคุณพ่อแม่อย่างไร คำตอบที่ได้ส่วน
ใหญ่คือ การส่งเงินให้ใช้และจุนเจือครอบครัวยามที่ครอบครัวต้องการความช่วยเหลือ
“ปาร์ค” บอกว่าเธอพยายามจะทำตัวเป็นลูกที่ดี และไม่คอยไปขอเงินทางบ้านใช้ ส่วน
ใหญ่จะเป็นฝ่ายส่งเงินให้ใช้ และคิดว่าเมื่อถึงเวลาที่ท่านแก่เฒ่า เธอและพี่สาวจะเป็น
ผู้ดูแล เธอบอกว่า...

“ลูกชายลูกสาวเค้าจะบ่น แต่กับหนูไม่ค่อยจะบ่น เพราะหนูไม่ค่อยได้ไปเอาดั่งค์ของ
เค้า มีแต่ส่งดั่งค์ให้เค้าเวลาเค้าอยากได้ ของหนู หนูก็หาเองอะไรเงี้ย... ก็ถ้าพ่อออกจาก
ที่ทำงานนั้นมาก็ช่วยกันเลี้ยงกับพี่สาว พ่ออายุประมาณ 60 แล้ว” (สัมภาษณ์ปาร์ค, 4
พฤษภาคม 2556)

การพัฒนาอัตลักษณ์ของกะเทยรุ่นใหม่ ๆ ทำให้ด้านหนึ่งแม้ว่าพวกเธออาจจะได้รับ
การยอมรับในตัวตนกะเทยที่มีภาพลักษณ์สวยและเหมือนผู้หญิงสอดคล้องกับที่สังคม
ยอมรับ แต่อีกด้านหนึ่งก็ไปขัดแย้งกับความคาดหวังทางสังคมในฐานะที่เกิดมาเป็นลูก
ชายที่ต้องทำหน้าที่บวชให้พ่อแม่ ซึ่งกะเทยในชนบทอีสานที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลง
ภาพลักษณ์มากนัก บางคนก็อาจจะบวชได้ “รถเมย์” บอกว่าในหมู่บ้านของเธอ ก็มี
กะเทยรุ่นเก่าๆ หลายคนที่ยังบวชตามประเพณี

“กะเทยรุ่นแม่ เค้าไม่ได้แต่งหญิง เค้าเหมือนผู้ชายทั่วไป แต่กิริยาออก ผมหัน ไม่นม
ไม่ได้แต่งหญิงเหมือนเรา แล้วเค้าก็บวชได้ บวชก่อนหน้า กะเทยรุ่นหลังๆ มานี้ไม่มี มี
แต่ผิว” (สัมภาษณ์รถเมย์, 27 ตุลาคม 2555)

ดังนั้น กะเทยโรงงานที่ปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์จนกลายเป็นหญิงหลายคน ต่อรองกับความรู้สึกของตนเองและจัดความรู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจที่ไม่สามารถทำตามความคาดหวังทางวัฒนธรรมนี้ได้ ด้วยการอ้างอิงตัวตนของความเป็นลูกที่ดีจากการส่งเงินให้ครอบครัวและช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว เพื่อทดแทนการบวช

น่าสังเกตว่าเงื่อนไขที่ทำให้แรงงานย้ายถิ่น จะช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวหรือไม่นั้น อาจมีปัจจัยเรื่องอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่นอกเหนือจากเรื่องบทบาททางเพศ อาทิเช่น ลูกชายบางคนที่ยังโสดไม่มีครอบครัวก็อาจจะส่งเงินกลับบ้าน อย่างกรณีของพี่ชายของ “ก๊อด” คนงานหญิงจากสุรินทร์ ในขณะที่ลูกสาวบางคน ที่แต่งงานมีครอบครัวและมีลูกแล้วก็อาจจะไม่ได้ส่งเงินกลับบ้าน อย่างเช่น กรณีของ “เปิ้ล” ที่พี่สาวและพี่ชายไม่มีใครส่งเงินกลับบ้านเลยเนื่องจากมีครอบครัวใหม่ที่ต้องรับผิดชอบ มีเพียง “เปิ้ล” คนเดียวที่ส่งทุกเดือน แม้ว่าเธอเองจะคบหาอยู่อาศัยด้วยกันกับแฟนหนุ่มก็ตาม แต่ก็ไม่ได้มีภาระที่จะต้องรับผิดชอบในความเป็นครอบครัว ทำให้เธอยังสามารถเก็บเงินส่งกลับมาบ้านได้ทุกเดือน เช่นเดียวกับ กรณีของบัวลาที่ต้องทำหน้าที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักแทนเพราะพี่สาวของเธอมีครอบครัวมีลูกแล้วจึงต้องรับผิดชอบครอบครัวใหม่ ดังนั้น การไม่ต้องรับภาระในการรับผิดชอบครอบครัวใหม่เหมือนกรณีหญิงชายคนอื่นๆ ก็อาจเป็นเงื่อนไขที่ทำให้กะเทย เกย์โรงงานมีโอกาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัวได้มากกว่า

6.2 ผู้สร้างประโยชน์กับชุมชน: “บัวลา” กับบทบาทของการเป็นประธานทอดผ้าป่า

กิจกรรมการทอดผ้าป่าถือเป็นกิจกรรมการทำบุญทางพุทธศาสนาที่สำคัญกิจกรรมหนึ่ง พัฒนา กิตติอาษา มองว่าการทอดผ้าป่าเป็น Social Remittance (Pattana 2006: 17) รูปแบบหนึ่ง ที่คนงานชาวอีสานที่อพยพไปทำงานต่างที่ต่างถิ่นใช้เพื่อเชื่อมโยงกับชุมชนเดิมของพวกเขา ผ้าป่าจะช่วยเชื่อมโยงจินตนาการของคนไกลบ้านให้เข้ากับพื้นที่ถิ่นพื้นฐานที่ตนเองจากมา ผ้าป่าช่วยสื่อแทนใจของคนพลัดถิ่นทั้งชายและหญิงว่าพวกเขาและเธอยังผูกพันกับท้องถิ่นที่อยู่ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม (พัฒนา กิตติอาษา 2552: 12) ซึ่งถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงความผูกพัน และการทำประโยชน์ให้กับชุมชนบ้านเกิดของพวกเขา เช่น การทอดผ้าป่าเพื่อส่งเงินไปสร้างศาลาวัด เจดีย์ สร้างถนนหรือสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดในช่วงวันหยุดยาวเช่น ช่วงวันหยุดปีใหม่หรือสงกรานต์

การจะจัดผ้าป่าได้สำเร็จนั้น ต้องอาศัยเครือข่ายทางสังคมอย่างมากเพื่อที่จะระดมเงินทุนให้ได้จำนวนมากๆ ดังนั้นผ้าป่าที่จะบรรลุผลสำเร็จจึงต้องอาศัยประธานและคณะกรรมการที่มีความเป็นผู้นำและมีเครือข่ายทางสังคม เป็นผู้กว้างขวาง รู้จักคนเยอะ เพื่อที่จะนำของผ้าป่าไปแจกและสามารถเก็บรวบรวมกลับมาให้ได้มากที่สุด

สงกรานต์ปีนี้ ในวันที่ 12 เมษายน 2557 คนงานในหมู่บ้านของ “บัวลา” จัดทอดผ้าป่าเพื่อระดมทุนสร้างเจดีย์ โดยที่ “บัวลา” เป็นหนึ่งในประธานที่ดำเนินการจัดผ้าป่าในครั้งนี้ เพราะด้วยความที่ “บัวลา” เป็นที่รู้จักของคนในโรงงานอย่างกว้างขวาง ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 ว่า “บัวลา” เป็นที่รู้จักของคนในโรงงานอย่างกว้างขวางเพราะเธอมักใช้ความเป็นคนตกโปกฮา เพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคม เธอจึงเป็นที่รู้จักและนิยมชมชอบของเพื่อนในโรงงาน การมีเครือข่ายทางสังคมที่ดีเช่นนี้จึงเป็นประโยชน์ในกิจกรรมการจัดทอดผ้าป่าครั้งนี้

“บัวลา”ยังทำหน้าที่ไปหาคณะกรรมการกลุ่มย่อยๆ ภายในโรงงานเพื่อมาเป็นทีมงาน และช่วยกันระดมทุน โดยคนที่เป็ประธานก็จะบริจาคเงินเป็นจำนวนมากหน่อย คือ 1,000 บาท ส่วนที่เป็นรองประธาน และคณะกรรมการ ก็ลดหลั่นกันลงมา เช่น รองประธาน 500 ส่วนคณะกรรมการ 200-300 บาท “บัวลา” บอกว่า เธอก็ใช้วิธีการระดมทุนโดยการเดินบอกเพื่อนในโรงงาน ซึ่งก็ได้รับเงินบริจาคเกือบทุกคน เนื่องจากเธอรู้จักคนนั้นเกือบหมด เธอบอกว่า...

“เดินหาตามโรงงานนี้แหละ ก็ได้เกือบทุกคน เพราะรู้จักทุกคน ประธานก็ไล่พันนึง รองประธานก็ 500” (สัมภาษณ์บัวลา, 23 มีนาคม 2556)

เมื่อได้ซองครบและถึงวันทอดผ้าป่า ก็จะนำของทั้งหมดไปเปิดนับกันที่วัดในหมู่บ้าน และมอบเงินทั้งหมดเพื่อสร้างเจดีย์ แต่ทั้งนี้เนื่องจากตอนที่ผู้เขียนคุยกับ “บัวลา” เป็นช่วงก่อนที่จะมีการจัดทอดผ้าป่า ทำให้ไม่มีรายละเอียดมากนัก เช่น ระดมเงินทุนได้จำนวนเท่าไร หรือมีกิจกรรมอะไรบ้างในระหว่างทอดผ้าป่า แต่อย่างไรก็ดี ทำให้เห็นตัวตนของ “บัวลา” ที่ยังเชื่อมโยงกับชุมชนเดิมของเธอ ผ่านกิจกรรมทางศาสนาอย่างการทอดผ้าป่า แม้ว่าเธอจะผละออกจากชุมชนมาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมแล้วก็ตาม แต่เธอก็ยังพยายามเชื่อมโยงตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และเป็นผู้ที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชน นอกจากนี้จะเห็นว่า ในการจัดทอดผ้าปานั้น ความเป็นกะเทยที่สนุก ตกโปกฮาทำให้เธอมีทุนทางสังคมและเครือข่ายทางสังคมค่อนข้างมาก ดังนั้นในยามที่เธอต้องการจะระดมทุนเพื่อที่จะนำเงินกลับไปพัฒนาหมู่บ้านของเธอ ก็สามารถทำได้ไม่ยาก

6.3 ความฝัน ความหวัง และอนาคต

สิ่งที่น่าสนใจมากอีกประเด็นหนึ่ง แต่ก็ยังไม่ค่อยมีการศึกษานั้นก็คือชีวิตในวัยชราของคนข้ามเพศ ว่าพวกเขามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร โดยเฉพาะส่วนมากที่ก็ไม่ได้แต่งงานมีครอบครัวและจึงไม่มีลูกหลานที่จะคอยเป็นผู้ดูแลยามแก่ชรา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้วกะเทยชนชั้นแรงงานที่อาจเข้าถึงสวัสดิการสังคมได้น้อยกว่าคนชนชั้นกลางในเมือง แต่จากเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลทำให้ผู้เขียนพอทราบมาบ้างว่ากะเทยในชนบทบางคนที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงร่างกายก็มีการปรับตัวเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตรองรับอนาคตในยามชรา เช่น บางคนก็มีครอบครัวและมีลูก บ้างก็มีสามีฝรั่งที่ร่ำรวยมีมรดก บ้างก็บวชแบบไม่คิดจะสึกออกมา เป็นต้น

ในส่วนนี้เองเพียงพยายามจะสำรวจดูว่ากะเทยชนบทอีสานที่อพยพเข้ามาทำงานในโรงงาน ซึ่งทำให้พวกเขามีอำนาจทางเศรษฐกิจ มีรายได้จากการทำงานโรงงาน รวมถึงการได้เข้ามาเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ประสบการณ์ใหม่ๆ ในสังคมเมืองนั้น ส่งผลให้พวกเขาวาดฝันหรือจินตนาการถึงอนาคตของตัวเองอย่างไรบ้างหรือไม่ อะไรคือความหมายของคำว่า “ความสำเร็จ” ในความคิดของพวกเขา

อย่างที่ได้อธิบายไปแล้วว่า คนงานทุกคนที่ผู้เขียนพูดคุยด้วยแทบไม่มีใครเลยที่คิดว่าจะทำงานโรงงานไปตลอด อีกทั้งงานโรงงานเองก็ทำให้จะเป็นงานที่มีความมั่นคงสามารถฝากผีฝากไข้ไปได้ตลอด เพราะแม้ว่าคนงานจะหลบเลี่ยงความเสี่ยงของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงอันขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศได้ แต่ก็ต้องมาเผชิญกับ “ความเสี่ยงรูปแบบใหม่” ของการทำงานในภาคอุตสาหกรรม (จาเมรี เชียงทอง 2554: 348) เช่น ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากระบบการจ้างงานที่ยืดหยุ่น ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการปลดคนงานออกในยามที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ หรือการมีอายุที่มากขึ้นซึ่งไม่เป็นที่ต้องการของโรงงาน ดังนั้นแล้ว เมื่อถึงเวลาอันสมควรพวกเขาและเธอส่วนใหญ่ก็วางแผนที่จะย้ายกลับไปใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านเกิด

อย่างไรก็ดี เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ผู้เขียนสามารถเข้าถึงได้ส่วนใหญ่เป็นกะเทยในวัยประมาณ 20 ต้นๆ ซึ่งเมื่อถามถึงจินตนาการเกี่ยวกับอนาคตของพวกเขาหลังจากเลิกทำงานโรงงานแล้ว ก็มักได้ภาพที่ยังเลือนราง คำตอบมักยังไม่ชัดเจนมากนัก แต่ส่วนใหญ่ก็จะบอกว่า หากกลับไปอยู่บ้านพวกเขาก็ไม่อยากจะกลับไปทำอะไรทำอีกแล้ว ส่วนใหญ่อยากเก็บเงินจากที่ทำงานโรงงานไปเปิดธุรกิจขนาดเล็ก ที่บ้าน ความใฝ่ฝันของกะเทยโรงงานก็ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากคนเพศอื่นที่ความสำเร็จหมายถึงการมีบ้าน มีรถ และมีธุรกิจขนาดเล็กเป็นของตัวเอง

น่าสังเกตว่านอกจาก “ทุนทางเศรษฐกิจ” ในรูปของเงินที่ได้จากการทำงานโรงงานซึ่งมีผลอย่างมากที่จะทำให้ความฝันของพวกเขาจะเป็นจริงหรือไม่แล้ว “ทุนทางวัฒนธรรม” ในรูปของความรู้ สิ่ง que พวกเขาได้เรียนรู้ ได้ประสบพบเจอสิ่งใหม่ๆ จากการอพยพเข้ามาทำงานในเมือง ยังอาจสัมพันธ์กับตัวเลือกในการตัดสินใจที่จะเปิดธุรกิจในอนาคตอีกด้วย

6.3.1 อายากมีบ้าน อายากมีรถ และเก็บเงินทำธุรกิจขนาดเล็ก

เมื่อถามว่าหากเลิกทำงานโรงงานแล้วจะไปทำอะไร ส่วนใหญ่ทุกคนจะตอบว่าอยากเก็บเงินไปเปิดธุรกิจเล็กๆ ส่วนตัวแฉวบ้านตามความชอบความถนัดของพวกเขา นำสังเกตว่าบางคนก็อาจจะนำ “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่พวกเขาได้จากการเรียนรู้สะสมในระหว่างที่อพยพเข้ามาทำงานในเมืองไปใช้ เป็นประโยชน์ อย่างเช่น “รตเมล์” ซึ่งมีความสนใจในเรื่องของการแต่งหน้าและเธอก็ได้เรียนรู้ในแบบ “ครูพักลักจำ” มาจากรุ่นพี่ที่เคยในหมู่บ้านมาบ้างในระดับหนึ่งแล้ว ดังนั้นในระหว่างที่เธออยู่ในนิคมฯ เธอก็มีโอกาสรับเป็นลูกมือไปช่วยกะเทยรุ่นพี่แต่งหน้าทั่วไปตามบ้าน หรือเวลาว่างงานของบริษัทเธอก็จะเป็นผู้ที่ช่วยแต่งหน้าให้กับนักแสดง ทำให้เธอได้ฝึกประสบการณ์ไปในตัวด้วย หรือ อย่างกรณีของ “กล้วย” ที่เป็นคนชอบแต่งตัวและได้เรียนรู้แฟชั่นเสื้อผ้าผู้หญิงในระหว่างที่เธอทำงานในนิคมก็ทำให้เธอมีความรู้ในการเลือกเสื้อผ้าที่สมัยนิยม เธอจึงอยากเปิดร้านขายเสื้อผ้า และ “ปิโป้” ที่อยากเปิดร้านขายรองเท้าผู้หญิงหรือ อย่างกรณีของ “แพตตี้” อยากเปิดร้านขายกาแฟสด เพราะเห็นว่าแฉวบ้านยังไม่ค่อยมี และคิดว่าการนำเอาแบบแผนหรือ “ไลฟ์สไตล์” ของการบริโภคแบบคนในเมืองที่เธอประสบพบเจอมาไปเป็นจุดขายในธุรกิจของเธอในหมู่บ้าน เป็นต้น

“รตเมล์” บอกกับผู้เขียนว่า...

“ใจเมล์ไม่ค่อยอยากทำงานโรงงาน เมล์อยากเปิดร้านเสริมสวย...เมล์เองก็ยังคงคิดนะ ว่าอยากกลับบ้านอยากกลับไปอยู่ที่อีสาน อยากกลับไปสร้างบ้านให้เสร็จ สร้างบ้านต่อจากแม่ให้เสร็จ เปิดร้านเสริมสวยเล็กๆ ตัดชุดให้เค้าเช่าตามโรงเรียนตามอะไรเงี้ย แฉวบ้านงานก็พามันเยอะ เค้าชอบแต่งกัน เป้าหมายในชีวิตสุดท้ายเลยนะ” (สัมภาษณ์ รตเมล์, 27 ตุลาคม 2555)

“รตเมล์” กะเทยจากจังหวัดชัยภูมิ อายุราว 28 ปี มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน ซึ่งเธอเป็นคนสุดท้อง ปัจจุบันพ่อแม่ได้เสียชีวิตไปหมดแล้ว เหลือกันแต่พี่น้องทั้ง 5 คน “รตเมล์”

ผ่านการทำงานมาหลายประเภทแล้วทั้งงานรับจ้างตัดอ้อย งานในร้านคาราโอเกะ เป็นลูกจ้างตามร้านขนม และงานโรงงาน “รถเมล์” บอกว่าความจริงเธอไม่ได้อยากทำงานโรงงานแต่อยากทำงานเสริมสวยตามสตูดิโอถ่ายรูปมากกว่า แต่เนื่องจากเธอไม่มีใบประกาศนียบัตรรับรองความสามารถที่เป็นกิจจะลักษณะจากสถาบันที่สอนด้านความงาม ทำให้เธอไม่สามารถเข้าทำงานในร้านเสริมสวย หรือตามสตูดิโอถ่ายรูปได้ แต่เมื่อเข้าทำงานในสถานประกอบการเสริมความงามไม่ได้ เธอก็มองว่างานโรงงานเป็นตัวเลือกถัดมาที่ดีกว่างานอื่น เพราะมีความมั่นคงกว่า มีรายได้ที่ดีและแน่นอนกว่า

สมัยอยู่บ้านที่ชัยภูมิ “รถเมล์” ได้เรียนรู้เทคนิคการแต่งหน้าแบบครูปักหลักจำ เพราะกะเทยรุ่นพี่ในหมู่บ้านเปิดร้านเสริมสวย และเธอก็ได้ไปคลุกคลีอยู่บ่อยครั้ง จึงมีพื้นฐานด้านการแต่งหน้ามาบ้าง และเมื่อมาทำงานโรงงานอยู่ในนิคมฯ เธอก็ได้รู้จักกับรุ่นพี่กะเทยที่รับจ้างแต่งหน้า เวลาถึงงานพิเศษเข้ามา กะเทยรุ่นพี่ก็จะโทรชวน “รถเมล์” ไปช่วยเป็นลูกมือทำให้เธอได้เรียนรู้เทคนิคการแต่งหน้า และมีรายได้เสริมในช่วงวันหยุด เธอบอกว่า

“ก็รู้ว่าแต่งหน้าโทนนี้เหมาะกับงานนี้ อันนี้แต่งเจ้าสาวนะ อันนี้รับปริญญาอะ อันนี้แคนเซอร์นะ อันนี้เดินประกวดนะ อันนี้แห่ตอนเช้าอะ” (สัมภาษณ์รถเมล์, 27 ตุลาคม 2555)

“รถเมล์” บอกว่าความจริงรายได้จากการรับจ้างแต่งหน้าจะดีกว่าทำงานโรงงานถ้ามีงานเข้ามาทุกวัน เพราะแต่งหน้าละประมาณ 300-500 บาท เธอจึงตั้งใจไว้ว่าจะทำงานเก็บเงินเพื่อลงทุนเปิดร้านเสริมสวย

“หนูอยากจะทำธุรกิจของตัวเอง เปิดร้านเสริมสวยนี้แหละ กำลังเก็บทุนอยู่...จะเปิดเป็นร้านเล็กๆ ทำหน้าร้านเล็กๆน้อยๆ ไม่หุ้มนะ หุ้มนะ ถ้าหุ้มนะไปเค้าจะว่าแพง เอนแบบเค้าอยู่ได้ เรายู่ได้ ทำร้านเล็กไปก่อน คัด สระ ซอย แค่นี้ไปก่อน แล้วค่อยถ่ายรูป แล้วยื่นธนาคารขอกู้เพิ่ม” (สัมภาษณ์รถเมล์, 27 ตุลาคม 2555)

ความฝันของ “รถเมล์” ก่อนข้างชัด เธอวาดฝันไว้ว่าเมื่อเก็บเงินได้ครบ เธอจะเลิกทำงานโรงงานแล้วกลับไปเปิดร้านเสริมสวยในหมู่บ้าน หากช่วงไหนที่ไม่ค่อยมีงานก็อาจจะไปรับจ้างตัดอ้อย เกี่ยวข้าว ทำไร่ ทำนาไป แต่ถ้ามีลูกค้าประจำแล้ว มีรายได้จากร้านเสริมสวยเข้ามาประจำแล้ว ก็จะหยุดรับจ้าง

“เราลงทุนเปิดร้านแล้ว เงินมันก็ไม่ไปไหนละ เดี่ยวมีงานเงินมันก็เข้ามาหาเรา ถ้าเราไม่มีงานเราก็ไปหารับจ้างทั่วไป ยังไงอยู่บ้านเรานั้นก็ไม่อดตาย เพราะงานรับจ้าง คัดอ้อย เกี่ยวข้าว ทำไร่นา ทำเหมือนเดิม ไม่ทิ้งหрокอาชีพเนี่ย แต่ถ้าช่วงไหนที่เรามีงานแต่งงาน เราได้เยอะเราก็จะเลิกทำงานพวกนั้น ” (สัมภาษณ์รณเมธ, 27 ตุลาคม 2555)

“ปิ๊ป๊” กะเทยจากจังหวัดขอนแก่นเธอบอกว่า...

“หนูไม่คิดจะมีครอบครัว หนูไม่คิดว่าผู้ชายจะจริงใจกับพวกหนูนะ ถือว่าเล่นได้ แต่หนูคิดว่าหนูไม่ผูกพัน หนูไม่จริงจังเรื่องความรัก ถ้าหนูมีบ้านเป็นของตัวเอง อยู่กับพี่สาว ลูกของพี่สาวต้องดูแลหนู คือหนูได้สร้างกับเค้ามา ถ้าหนูไปอยู่กับผู้ชาย ไม่ยอมเก็บเงิน ไม่ยอมมีธุรกิจเป็นของตัวเอง แก่มาแล้วจะทำอะไรละ ” (สัมภาษณ์ปิ๊ป๊, 1 กรกฎาคม 2555)

“ปิ๊ป๊” ได้เรียนรู้ตัวอย่างจากประสบการณ์ของกะเทยรุ่นแม่ที่เธอพบเจอในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็มักจะพบกับจุดจบในบั้นปลายชีวิตด้วยการ “พบเจอกับความผิดหวัง ไม่เหลืออะไรเลย” เธอจึงคิดว่าจะไม่ยอมเป็นแบบนั้นเป็นอันขาด เธอจึงไม่ทุ่มเทให้กับเรื่องความรักมากมายนัก แต่พยายามทำงานเก็บเงินเพราะเธอ “อยากมีบ้าน มีรถ มีเงินเก็บ” เธอวางแผนไว้ว่า...

“บั้นปลายชีวิตหนูก็ต้องอยู่บ้านอยู่แล้ว หนูไม่คิดจะอยู่ที่นี้...คิดว่าจะเก็บเงินชักร่อนไปอยู่บ้าน ไปเปิดร้านเป็นของตัวเอง หนูอยากเปิดร้านรองเท้า ” (สัมภาษณ์ปิ๊ป๊, 1 กรกฎาคม 2555)

“ปิ๊ป๊” คิดว่าอย่างไรเสียหากเลิกทำงานโรงงานแล้ว เธอคงไม่กลับทำไร่นาอีกแน่นอน ดังนั้น ทุกวันนี้เธอจึงพยายามจะเก็บเงินสร้างบ้านใหม่ให้เสร็จเพื่อที่ว่าเมื่อเลิกทำงานโรงงานแล้วเธอจะย้ายกลับไปอยู่ที่บ้าน ซึ่งจะไปอยู่รวมกันกับแม่ พี่สาว และหลาน และหวังว่าในยามที่แก่ชรา ลูกของพี่สาวจะช่วยดูแลเธอด้วย

นอกจากนี้เธออยากทำงานเก็บเงินชักร่อนเพื่อไปลงทุนเปิดร้านขายรองเท้าอยู่ที่อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอน และอยากออกรถเก๋งซักคันเพื่อจะได้ไปไหนมาไหนได้สะดวก

“แพตตี้” อายุ 21 ปี มาจากโคราช เธอเป็นกะเทยอีกคนหนึ่งที่น่าสนใจความงามแค่ระดับหนึ่งเท่านั้น ไม่ถึงกับทুম่เทเงินทองกับความสวยความงามมากนัก เพราะเป้าหมายหลักของเธอในการมาทำงาน โรงงานก็คือ เก็บเงินเพื่อสร้างบ้าน ซื้อรถ และเปิดร้านกาแฟเล็กๆ และที่เธอต้องรีบสร้างเนื้อสร้างตัวมากกว่าจะสนใจกับความสวยความงามอาจเป็นเพราะเงื่อนไขชีวิตของเธอที่พ่อและแม่ของเธอเสียชีวิตหมดแล้ว เหลือเพียงเธอกับน้องสาวอีกคนที่โตขึ้นมาเพราะย่าเป็นคนเลี้ยงดู เมื่อเร็วๆ นี้ย่าของเธอได้แบ่งที่ดินและโฉนดกรรมสิทธิ์ให้เป็นของ “แพตตี้” ส่วนหนึ่งแล้ว เหลือก็เพียงรอให้ “แพตตี้” เก็บเงินแล้วนำมาสร้างบ้าน ซึ่งทุกวันนี้เธอก็ขยันทำโอจนเป็นที่รับรู้ของเพื่อนในโรงงาน

“แพตตี้” เป็นกะเทยที่เพื่อนๆ ในโรงงานยอมรับเธอในฐานะที่เธอขยันทำงาน ขยันทำโอทีแทบไม่หยุด หากไลน์ของเธอไม่มีโอทีให้ทำ เธอก็จะไปขอไลน์อื่นทำ ในช่วงวันหยุดสงกรานต์เธอก็ไม่กลับบ้าน เธอไปทำโอทีตลอดทั้ง 10 วันที่โรงงานหยุดให้ เพราะในช่วงวันหยุดสงกรานต์คนงานจะได้รับเงินมากเป็นพิเศษคือวันละประมาณ 1,000 บาท ดังนั้นเธอทำ 10 วัน ในเดือนนั้นเธอก็จะได้เพิ่มมาอีก 10,000 บาท รวมกับเงินเดือนและเงินโบนัสงวดที่ 2 (เดือนเมษายน) แล้ว เธอได้รับเงินในเดือนนั้นประมาณ 45,000 บาท เธอบอกว่าอยาก “เปิดร้านกาแฟ มีบ้าน มีรถ แค่นี้พอแล้ว” เพื่อนของผู้เขียนเล่าให้ฟังว่าเธอชอบมาปรึกษาว่าจะออกรถรุ่นไหนดี “แพตตี้” อยากได้รถเก๋งรุ่นเล็กๆ คันละประมาณ 4-5 แสนบาท

“บ้าน รถ และธุรกิจขนาดเล็กส่วนตัว” จะมีความใฝ่ฝันที่แรงงานอพยพจากชนบทที่ไหนๆ ก็ใฝ่ฝันอยากมี จากข้อมูลในพื้นที่สิ่งที่ดูจะเป็นรูปธรรมที่สุดในกรณีของกะเทยจากชนบทอีสานน่าจะเป็นการสร้างบ้านใหม่ อย่างกรณีของ “กล้วย” และ “ปิ๊โป้” ที่ได้เริ่มต้นลงมือเก็บเงินทยอยสร้างบ้านให้เห็นเป็นรูปธรรมแล้ว แต่ในส่วนรถยนต์และ เงินสำหรับทำธุรกิจนั้นยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมมากนัก อย่างกรณีรถยนต์เท่าที่ผู้เขียนสังเกต จะเห็นว่า ส่วนใหญ่คนงานที่สามารถออกรถยนต์ได้ จะเป็นคนที่มีความรู้ โดยเฉพาะคนงานหญิงชายที่แต่งงานกันแล้วโดยจะช่วยเหลือกันผ่อนได้ เพราะการอยู่เป็นคู่จะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายอย่างเช่น ค่าเช่าห้อง อีกทั้งสามารถนำเงินมารวมกัน แล้วจัดการเพื่อให้เพียงพอในการผ่อนรถยนต์ในแต่ละเดือนได้ เมื่อเทียบกับการใช้ชีวิตตัวคนเดียวที่อาจจะทำได้ยากกว่า

6.3.2 ศึกษาต่อ: ความหวังที่จะได้งานที่มั่นคงและสบายกว่าเดิม

ระดับการศึกษามีส่วนสัมพันธ์ต่อตำแหน่งแห่งที่ของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม อย่างเช่นพนักงานในสำนักงานอย่างฝ่ายบัญชี ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายบุคคล ฝ่ายวางแผนการผลิต ฝ่ายวิศวกร ฯลฯ เหล่านี้ล้วนจะเป็นคนงานที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปทั้งสิ้นและจะถูกมองว่าเป็นคนงานที่มีความรู้ความสามารถมากกว่า เมื่อเทียบกับคนงานฝ่ายผลิตที่จบการศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาหรือระดับ ปวช. ปวส. ดังนั้นค่าตอบแทนหรือระบบสวัสดิการก็มักจะมีแตกต่างกันไปด้วย ผู้เขียนขอยกประสบการณ์ส่วนตัวในฐานะที่เคยเป็นคนงานในโรงงานมาก่อน ในสมัยนั้นผู้เขียนทำงานในส่วนของฝ่ายฝึกอบรมของโรงงานได้รับเงินเดือนเป็นรายไ้จำนวน 20,000 บาท ไม่รวมค่าล่วงเวลา และสวัสดิการอื่นๆ เช่น ค่าเช่าบ้านอีก 10% ของเงินเดือน เบี้ยขยัน รวมแล้วจะได้รับราว 25,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่คนงานบางคนบ้างก็ไ้เป็นรายเดือน บ้างก็ไ้เป็นรายวันขึ้นอยู่กับว่าเป็นพนักงานประเภทไหน ซึ่งบางประเภทก็ไม่มีค่าเช่าบ้านให้ หรือกระทั่งในสายงานเองก็จะมีคนงานในระดับที่สูงต่ำต่างกัน เช่น ตำแหน่งหลิตเตอร์ โฟร์แมน ชูปเปอร์ไวเซอร์ ก็จะมีตำแหน่งและอำนาจที่สูงกว่าคนงานระดับปฏิบัติการฝ่ายผลิต

“เป้ง” กะเทยอายุราว 34 ปี เธอจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จากวิทยาลัยเทคนิคแห่งหนึ่งในบ้านเกิด ที่บ้านของเธอมืออาชีพรับจ้าง พ่อเคยรับจ้างขับรถสิบล้อแต่เนื่องจากเกิดอุบัติเหตุทำให้ขาเสีย ปัจจุบันจึงอยู่กับบ้านไม่ได้ทำงาน ส่วนแม่ทำงานรับจ้างเป็นแม่บ้านในโรงงาน “เป้ง” เริ่มมาทำงานในนิคมแถบภาคตะวันออกตั้งแต่อายุ 20 ต้นๆ อย่างไรก็ดี แม้ว่าเธอจะมีวุฒิ ปวส. แต่ก็ยังคงต้องทำงานในตำแหน่งคนงานฝ่ายผลิต เพราะเนื่องจาก ก่อนหน้านี้เธอเองก็เปลี่ยนงานบ่อยครั้งทำให้ยังไม่ทันไ้เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นกว่าคนงานฝ่ายผลิต เมื่อไปเริ่มงานที่ใหม่ก็เหมือนกับต้องเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ ก่อนหน้าที่จะมาทำงานอยู่ “โรงงานเฟอร์ชิส” เธอก็ผ่านการทำงาน โรงงานมาหลายแห่งในตำแหน่งเดิมๆ “เป้ง” เคยบอกกับผู้เขียนว่าเมื่ออายุมากขึ้น ก็เริ่มที่จะหางานทำได้ยากแล้ว หากอายุเกิน 35 ปี ไปแล้ว ก็เริ่มจะหาสมัครงาน โรงงาน ไ้ยาก นอกจากนี้ ด้วยความที่เธออายุมาก แต่ก็ยังคงทำงานอยู่ในตำแหน่งคนงานฝ่ายผลิต ในขณะที่เด็กรุ่นใหม่บางคนมีตำแหน่งที่สูงกว่าบางคนเป็นหัวหน้าที่สูงกว่าเธอด้วยซ้ำ เธอบอกว่า เด็กรุ่นใหม่ๆ บางคนก็ไม่เคารพยำเกรงเธอ และคิดว่าที่เด็กไม่ค่อยเคารพหรือไ้ความเกรงใจอาจเป็นเพราะเด็กพวกนั้น

อาจมองว่าเธออายุมากแล้ว แต่ก็ยังอยู่ในตำแหน่งที่ต่ำอยู่ เด็กใหม่ๆ จึงมองว่าเธอเป็นคนไม่เก่งไม่มีความสามารถ จึงไม่ได้รับการปรับตำแหน่งให้สูงขึ้น ทั้งๆ ที่วิทยุติสมควรที่จะขยับตำแหน่งหน้าที่ที่สูงขึ้นกว่านี้ได้แล้ว ในแง่นี้จะเห็นว่า “ช่วงอายุ” และความคาดหวังในตัวของคนเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอยู่ อย่างกรณีของ “เป้ง” ที่ช่วงอายุของเธอหากยังคงทำงานในโรงงานก็ควรจะมีตำแหน่งที่สูงกว่าพนักงานในสายการผลิต อย่างน้อยก็ควรเป็นหลีดเดอร์หรือโฟร์แมน ด้วยเหตุนี้ทำให้ “เป้ง” รู้สึกว่าเธอไม่ได้รับการเคารพยำเกรงจากเด็กรุ่นใหม่ๆ เพราะเธอยังคงมีตำแหน่งเท่ากับเด็กรุ่นใหม่ๆ ที่อายุ 20 ต้นๆ

“เป้ง” จึงสมัครเรียนต่อระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในสาขารัฐศาสตร์ โดยที่จะลงทะเบียนไว้ตามโปรแกรมที่กำหนด แล้วเมื่อถึงกำหนดวันสอบ ก็จะอ่านหนังสือไปสอบ เนื่องจากเธอไม่มีเวลาไปนั่งเรียน โดยเธอจะใช้วิธีการซื้อเอกสารข้อสอบปีเก่าๆ ที่มีขายอยู่ตามร้านหนังสือหน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหงมาอ่านก่อนสอบเพียงไม่กี่ชั่วโมง “เป้ง” ใช้เวลาเรียนหลายปีแล้ว แม้จะใช้วุฒิ ปวส. เทียบโอนหน่วยกิตได้หลายวิชาที่ไม่ต้องลงเรียนก็ตาม แต่ปัจจุบันเธอก็ยังเรียนไม่จบ เนื่องจากบางครั้ง วิชาที่ลงเรียนตรงกับช่วงที่เธอต้องทำงานบ้าง บางครั้งก็ไปไม่ทันเวลาสอบบ้างอย่างเช่น หากมีสอบช่วงเช้าตอน 09.30 น. แต่เธอเข้ากะดึก กว่าจะเลิกงานก็ตี 5 กว่าที่จะนั่งรถตู้จากนิคมฯ ไปที่รามคำแหงก็ใช้เวลา ทำให้บ่อยครั้งเธอต้องไปเสียเที่ยว บางครั้งไปสอบแต่ก็ไม่ผ่านบ้างเนื่องจากต้องทำงานไม่มีเวลาอ่านหนังสือแต่ บางครั้งออกกะไปสอบตอนเช้า นั่งรถกลับมาถึงบ้านก็บ่าเย็นแล้ว ไม่มีเวลานอนพักผ่อน เธอก็ต้องไปเข้ากะต่อ ดังนั้น การเรียนต่อระดับปริญญาตรีที่รามคำแหงจึงทะเล่ทุเลพอสมควร แต่ล่าสุดนี้ (กรกฎาคม 2557) ได้ข่าวว่าเธอเหลือเพียง 2 วิชาคือวิชาภาษาอังกฤษสำหรับรัฐศาสตร์และวิชากฎหมาย เธอก็จะจบแล้ว

จากการพูดคุยกับเธอ ผู้เขียนรับรู้ได้ว่าเธอมีความใฝ่ฝันอยากจะแต่งชุดครุยรับปริญญาถ่ายรูปชักรั้งในชีวิต เวลาเธอเล่นอินเทอร์เน็ต เธอมักจะเข้าไปเปิดหน้าเว็บของมหาวิทยาลัยต่างๆ และอ่านรายละเอียดข้อมูลของแต่ละมหาวิทยาลัย อาจเป็นเพราะเธอมีความใฝ่ฝันอยากเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย แต่ไม่มีโอกาสเนื่องจากที่บ้านของเธอฐานะก็ค่อนข้างลำบาก จึงต้องเรียนสายอาชีพและออกมาช่วยทำงานหาเงิน การพยายามเรียนต่อให้จบปริญญาตรีของ “เป้ง” เธอมีความหวังว่าหากเธอเรียนจบ

แล้วจะทำให้เธอสามารถสมัครในตำแหน่งที่ดีขึ้นได้ เป็นตำแหน่งที่ได้ทำงานในสำนักงาน หรือบางทีอาจมีโอกาที่จะสอบบรรจุเป็นข้าราชการที่มีความมั่นคงขึ้น

6.4 สรุป

มนุษย์ถูกพันธนาการด้วยความคาดหวังทางสังคมและวัฒนธรรม เด็กทุกคนในครอบครัววัฒนธรรมไทย-ลาวจะถูกคาดหวังว่าจะต้องตอบแทนบุญคุณพ่อแม่เมื่อพวกเขาเติบโตขึ้นไปในภายภาคหน้า พันธะทางสังคมเหล่านี้ส่งผลต่อปฏิบัติการที่เกิดขึ้นของแรงงานชาวอีสานที่อพยพเข้าไปทำงานต่างที่ต่างถิ่น Mills อธิบายว่าแรงงานหญิงยังคงต้องส่งเงินกลับบ้านเพื่อรักษาภาพลักษณ์ “ความเป็นลูกสาวที่ดี” เพราะเธอไม่สามารถตอบแทนคุณด้วยการบวชได้เหมือนลูกชาย ในขณะที่อีกด้านก็ต้องการเป็น “สาวสมัยใหม่” แต่รายได้ที่อึดคักก็ทำให้เธอต้องเผชิญกับภาวะอิหหลักือเหลือ

ผู้เขียนเสนอว่าเรื่องการส่งเงินกลับบ้านหรือเงินจือครอบครัวในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว น่าจะอยู่บนความคิดเรื่อง “การตอบแทนบุญคุณในฐานะลูก” ซึ่งก้าวข้ามความเป็นเพศที่ไม่ได้มีผลเฉพาะกับลูกสาวเท่านั้น ข้อมูลในพื้นที่ก็ชี้ให้เห็นว่าบางครอบครัวลูกชายกลับมีบทบาทช่วยเหลือเงินจือครอบครัวมากกว่าลูกสาว กระทั่งที่อพยพเข้ามาเป็นแรงงานในโรงงานพวกเธอหลายคนก็ส่งเงินกลับบ้าน เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการเงินจือครอบครัวหรือสมาชิกที่ดีของครอบครัว ไม่ใช่ในฐานะลูกสาวหรือลูกชาย แต่เป็น “ในฐานะลูก” นอกจากนี้ การช่วยเหลือเงินจือครอบครัว อาจไม่ใช่เรื่องของการตอบแทนบุญคุณล้วนๆ แต่มีนัยยะหรือความหมายในแง่มุมอื่นๆ ด้วย

การส่งเงินกลับบ้านเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและเพื่อใช้ในการทำการเกษตร การเก็บเงินเพื่อส่งกลับมาปลูกบ้านใหม่ให้ครอบครัว ฯลฯ ปฏิบัติการเหล่านี้นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงพันธะทางสังคมที่มีต่อครอบครัวที่แรงงานย้ายถิ่นต้องทำเพื่อตอบแทนบุญคุณแล้ว ยังมีนัยยะของการแสดงถึงความเป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเงินจือครอบครัวได้ เป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อครอบครัวและเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต สิ่งเหล่านี้ถูกนำมาใช้ต่อรองกับครอบครัวและสร้างการยอมรับในตัวตนของกะเทยที่มักถูกมองว่าการเป็นกะเทยทำให้พ่อแม่ต้องอับอายขายหน้า ไม่มีความภาคภูมิใจ ทำให้วงศ์ตระกูลเสื่อมเสียชื่อเสียง หางานดีๆ ทำยากและสุดท้ายไปอยู่ในเมืองที่ไม่พินต้องไปขายตัว เป็นเอดส์ตายเพราะมั่วผู้ชาย เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนเดิมเอาไว้ ทั้งนี้เนื่องจากกะเทยหลายคนคิดว่าตนคงไม่แต่งงานมีครอบครัวเหมือนหญิงชายโดยทั่วไป ดังนั้น ชีวิตของกะเทยโรงงานเมื่อถึงเวลาอาจต้องกลับไปพึ่งพาอาศัยบ้านเกิดในบั้นปลายชีวิต การส่งเงินกลับไปเพื่อปลูกบ้านใหม่จึงเป็นการลงทุนเพื่อความมั่นคงในอนาคตของพวกเธอรูปแบบหนึ่งด้วย

ในเรื่องของการสร้างความมั่นคงรองรับชีวิตในอนาคตนั้น “ทุนทางเศรษฐกิจ” จากการทำงาน
โรงงาน และ “ทุนทางวัฒนธรรม” หรือความรู้ และสิ่งที่พวกเธอได้เรียนรู้ได้สัมผัสประสบการณ์
ได้พบเจอจากในเมืองยังอาจทำให้พวกเธอมีโอกาสที่จะวาดฝันถึง “ความสำเร็จ” ที่จะ “มีบ้าน มีรถ
และมีธุรกิจส่วนตัว” ได้เท่าๆ กับคนเพศอื่นในสังคมอีกด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved